

Gebiedsscan Criminaliteit & Overlast

Gebiedsscan Criminaliteit & Overlast

Een methodiekb beschrijving

Balthazar Beke
Eddy Klein Hofmeijer
Peter Versteegh

Bureau **Beke**

 POLITIE **& Wetenschap**

In opdracht van: Programma Politie en Wetenschap

Omslagillustratie: Bureau Beke, Arnhem

Opmaak en redactie: Vantilt-producties & Martien Frijns

ISBN: 978 90 3524 368 2

NUR: 800, 624

Realisatie: Reed Business, Amsterdam

©2009 Politie en Wetenschap, Apeldoorn; Bureau Beke, Arnhem

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opname of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Publicatie- en Reproductierechten Organisatie (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Voorwoord

Ruim vier jaar geleden is de eerste aanzet gegeven tot de methodiekbeschrijving die nu voor u ligt. Een van de brainstormbijeenkomsten bij Politie & Wetenschap in die periode gaat over de talrijke pogingen om de veiligheid te monitoren. ‘In den beginne’ is het voornamelijk de landelijke overheid die steeds meer behoefte krijgt om veiligheidsprogramma’s te ontwikkelen met als beoogd maatschappelijk effect een verbetering van de objectieve en subjectieve veiligheid. In deze jaren worden de eerste grondslagen gelegd voor allerlei grootschalige monitoren, die vanuit verschillende parameters veiligheid meten. De eerste generatie monitoren bestaat onder meer uit het Permanent Onderzoek Leefsituatie (CBS) en de Politiemonitor Bevolking (ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie). Ze meten slachtofferschap van burgers, vermogenscriminaliteit, geweldscriminaliteit, (fysieke) verloedering, ernstige overlast en subjectieve (on)veiligheidsgevoelens. Ook de trends in de criminaliteits- en veiligheidssituatie van bedrijven en instellingen worden periodiek gemeten met de Monitor Bedrijven en Instellingen. Samen met de cijfers van geregistreerde criminaliteit (CBS) geven ze een goed landelijk beeld van de ontwikkelingen op het gebied van criminaliteit en veiligheid.

In de loop der jaren treedt een verschuiving op van landelijk naar lokaal als het gaat om primaire verantwoordelijkheid voor veiligheidsbeleid. En met deze focus op lokale veiligheid groeit de behoefte aan een veiligheidsmonitor die tot op dat niveau een goed beeld geeft van criminaliteit en veiligheid. Er ontstaan dan twee stromingen.

De eerste beoogt de afstemming en differentiatie van voornoemde monitorinstrumenten, zodat ook op lokaal niveau een betrouwbaar beeld geschetst kan worden. Samenwerken en verfijnen, maar nog steeds van bovenaf. De Veiligheidsmonitor Rijk (VMR) en – recent – de Integrale Veiligheidsmonitor (IVM) zijn daarvan het resultaat.

De tweede stroming zoekt juist naar een methodiek waarbij veiligheid in beeld wordt gebracht op lokaal niveau. Met lokale partners, en van onderaf. Het Programma Politie & Wetenschap is als een van de eersten geïnteresseerd in deze ‘nieuwe stroming’. Ze entameert dan ook de ontwikkeling van een nieuwe methodiek waarbij politieteams op efficiënte en systematische wijze,

en in samenspraak met relevante partners in de wijk, de belangrijkste thema's rondom criminaliteit en overlast op wijk- en buurtniveau in beeld brengen.

De afgelopen vier jaar is door een groot aantal personen en politiekorpsen enthousiast gewerkt aan de realisatie van de gebiedsscan Criminaliteit & Overlast. Voor een succesvolle landelijke invoering van de gebiedsscan zal de komende jaren ook nog het nodige werk moeten worden verzet. Maar het Programma Politie & Wetenschap (en in het bijzonder Frits Vlek) heeft op het juiste moment gezien dat er behoefte is aan een dergelijke methodiek. En daarom dank aan en respect voor de initiator ervan.

Balthazar Beke
Eddy Klein Hofmeijer
Peter Versteegh

Inhoud

Voorwoord	5
Deel 1: Achtergrond	9
1 Ontstaansgeschiedenis	11
1.1 Veiligheidsbeleid is vooral lokaal beleid	11
1.2 Criminaliteitsanalyse: eenduidig, efficiënt en volledig	12
1.3 Pilot: doel en opzet	13
1.4 Uitvoering tot nu toe	13
1.5 Leeswijzer	14
Deel 2: De methodiek in theorie en praktijk	15
2 De methodiek in vogelvlucht	17
2.1 Essentie van de methodiek: vijf kenmerken	17
2.2 De toepassing in de praktijk	20
3 Eerste bijeenkomst ‘Misdrifven & Incidenten’	23
3.1 Didactisch format	23
3.2 Werkwijze	24
3.3 Praktijkvoorbeeld: illegale dumping van hennepafval	28
4 Tweede bijeenkomst ‘Overlast in beeld’	31
4.1 Didactisch format	31
4.2 Werkwijze	31
4.3 Praktijkvoorbeeld: twee jeugdgroepen geïdentificeerd	39
5 Derde bijeenkomst ‘Dader in beeld’	45
5.1 Didactisch format	45
5.2 Werkwijze	45
5.3 Praktijkvoorbeeld: notoire overlastgevers	54

Deel 3: Randvoorwaarden en opbrengsten	57
6 Randvoorwaarden	59
6.1 Organisatorische randvoorwaarden	59
6.2 Procesmatige randvoorwaarden	61
6.3 De gebiedsscan is geen eenmalig kunstje	63
6.4 Kennisnet	65
7 Bijzondere opbrengsten en toepassingen	67
7.1 Interne sturing binnen korpsen	67
7.2 Externe signalering en advisering	67
Literatuur	73
Bijlagen	75
1 Probleemgericht werken: van analyse naar aanpak	75
2 Twee bronnen overlastmeldingen	76
3 Profiel jeugdgroep (voorbeeld)	77
4 Opbouw 'vasteklantenlijst'	80
5 Profiel procesbegeleider en taakomschrijving	81
6 Benodigdheden voor de infomatieanalist	84
7 Keuze uit twee bronsystemen	86
8 Informatieniveaus misdrijven en incidenten	88
9 Persoonlijke wijkmap (voorbeeld)	90
10 Format Lokaal Criminaliteits- en Veiligheidsbeeld (LCVB)	94
11 Structuur LCVB	100
12 Feitelijke invoering gebiedsscan C&O	101
Over de auteurs	105

Deel 1: Achtergrond

Ontstaansgeschiedenis

1.1 Veiligheidsbeleid is vooral lokaal beleid

Naar schatting is ongeveer 80% van alle politiewerk lokaal. Het gaat over veiligheidsproblemen die zich lokaal manifesteren en die bij voorkeur op lokaal niveau aangepakt moeten worden. Daarbinnen concentreren veel van die problemen zich, zeker in de grotere steden, in buurten en wijken. Niet voor niets is de basispolitiezorg veelal georganiseerd op buurt- of wijkniveau.

De basis voor een effectief veiligheidsbeleid, en dus ook voor het aandeel van de politie daarin, is gelegen in een goed inzicht in de veiligheidsproblematiek. Wat speelt waar, waardoor en in welke mate? Daarbij heeft de politie een sleutelrol, niet uitsluitend maar wel in belangrijke mate, door haar unieke kennis en informatiepositie. Zij kent door de gebiedsgebonden politiezorg als geen ander de buurt of wijk en weet wat er speelt. Voorwaarde is dan wel dat zij haar werk goed doet en de verbrokkelde kennis en informatie die op verschillende plaatsen in een korps, in de hoofden van mensen of in registratiesystemen zijn opgeslagen, weet te bundelen en te integreren. De praktijk leert dat dit niet altijd en overal vanzelf gaat, maar moet worden georganiseerd.

Een van de succesvolste wijzen om dit proces van kennis- en informatiedeling en 'veredeling', zowel binnen een politiekorps als met partners daarbuiten, te organiseren, is door het tot kern te maken van een op de politiepraktijk afgestemde, gestandaardiseerde methodiek. Dat is eerder gebeurd in twee beproefde methoden, die breed ingang hebben gevonden bij de politie en in de gemeentelijke veiligheidspraktijk: 'jeugdgroepen in beeld' en 'hooligans in beeld'.

De kern van deze methoden – het combineren en integreren van kennis en informatie uit verschillende bronnen – vormt ook het hart van een nieuwe methodiek om veiligheidsproblemen in buurt en wijk op een systematische manier in kaart te brengen.

1.2 Criminaliteitsanalyse: eenduidig, efficiënt en volledig

Ogenschijnlijk is daarmee niets nieuws onder de zon. Elk korps immers, en ook veel gemeenten, maakt al jaren periodiek, veelal jaarlijks, een overzicht van veiligheidsvraagstukken die prioriteit verdienen in het gemeentelijk veiligheidsbeleid en/of die om bijzondere politieaandacht en -inzet vragen.

Uit een globale landelijke inventarisatie in de korpsen, die voorafging aan de ontwikkeling van deze nieuwe methodiek, bleek dat ook. Er is geen korps – en daarbinnen geen district of wijkteam – of het past wel iets toe wat lijkt op een ‘wijkveiligheidsscan’ of een ‘criminaliteitsbeeld’. Alleen doet elk korps, en vaak zelfs daarbinnen elke eenheid, dat weer op z’n eigen manier. Waarbij niet zelden een geheel eigen aanpak wordt gekozen, met eigen accenten. Zonder er in detail op in te gaan, is het goed even stil te staan bij een aantal conclusies dat kan worden getrokken met betrekking tot de kwaliteit, reikwijdte en vergelijkbaarheid van door en binnen korpsen gehanteerde methoden en werkwijzen.

- Het verschil in ambitieniveau wordt weerspiegeld in de vele benamingen die worden gehanteerd, zoals wijkmonitor, wijkveiligheidsscan, buurtscan of wijkthermometer.
- Er wordt veel energie gestoken in het verzamelen van data, veelal cijfers afkomstig uit de eigen registratiesystemen, maar weinig of niet geïnvesteerd in een deugdelijke probleembeschrijving en -analyse (de werkelijkheid achter die cijfers).
- Voor zover al een poging tot analyse wordt gedaan, is die veelal kwalitatief arm en blijft ze beperkt tot eenvoudige bewerkingen waarbij het criminaliteitsniveau in wijken wordt vergeleken.
- Kennis en informatie van relevante partners worden zelden bij de beschrijving of analyse betrokken.
- Als gevolg van dit alles bevatten dergelijke overzichten wel veel data, maar weinig informatie, laat staan bruikbare sturingsinformatie. In de praktijk wordt er weinig tot niets mee gedaan. Menig overzicht – vervat in een dik rapport – verdwijnt ongelezen in de la.
- Omdat veel gewerkt wordt met ‘gestolde’ systeeminformatie, worden belangrijke signalen over (nieuwe vormen of veranderingen in) criminaliteit of overlast te laat of helemaal niet opgepikt. En in het slechtste scenario kan dat leiden tot ‘plotselinge’ explosies van maatschappelijke onrust, zoals die de afgelopen jaren in verschillende steden voorkwamen.

Geconcludeerd kan worden dat de politie vanwege het soms ontbrekende of vaker nogal beperkte niveau van analyse geen overtuigende en onderbouwde invulling kan geven aan haar taak professioneel te adviseren en te signaleren in de richting van het lokale bestuur.

1.3 Pilot: doel en opzet

Voor het Programma Politie & Wetenschap is bovenstaande aanleiding voor het opzetten van een pilot in, aanvankelijk, twee korpsen: een grootstedelijk en een meer landelijk korps. De opdracht is de ontwikkeling en validering van een methodiek waarmee de wijkveiligheid kan worden gescand. Deze moet aan de volgende eisen voldoen:

- een gestandaardiseerde werkwijze; om
- op gebiedsniveau (wijk, buurt) de veiligheidsproblematiek, vooral ten aanzien van criminaliteit en overlast, in beeld te brengen; op zo'n manier dat
- verstandig gebruikgemaakt wordt van gegevens en informatie uit verschillende bronnen, zowel binnen als buiten de politie, en 'straatkennis' wordt gekoppeld aan 'systeeminformatie'; zodat
- behalve betrouwbare cijfers die iets zeggen over aard, omvang en locatie, ook het verhaal achter de cijfers in beeld wordt gebracht; en wel zodanig dat
- een beeld ontstaat dat overzicht aan inzicht koppelt en daarmee een basis creëert voor zowel onderbouwde prioriteitstelling en operationele aansturing binnen een korps als een nuttige en valide bijdrage aan het lokale veiligheidsbeleid.¹

1.4 Uitvoering tot nu toe

Uiteindelijk is de gebiedsscan de afgelopen drie jaar ontwikkeld en getoetst in een drietal korpsen: IJsselland, Gelderland-Zuid en Haaglanden. IJsselland had hierbij een voortrekkersrol. Korpsbreed is hier de gebiedsscan Criminaliteit en Overlast uitgevoerd. Na een eerste experimenteel jaar is de balans opgemaakt. Daarbij is niet alleen gekeken naar de ervaringen binnen het korps, maar ook

¹ Zoals onder meer geformuleerd in de *Gezamenlijke Beleidsprioriteiten Nederlandse politie 2008–2011*.

naar de wijze waarop de diverse gemeenten gebruikmaken van de resultaten. De uitkomst is positief en vanaf dat moment vormt de jaarlijkse gebiedsscan onderdeel van de reguliere beleidscyclus van het korps. In het jaar daarop volgen Gelderland-Zuid en Haaglanden. Deze tweede toetsing kan worden beschouwd als een finetuning waarbij op onderdelen zaken inhoudelijk worden bijgesteld – voornamelijk op het gebied van informatievoorziening en het gebruik van verschillende bronsystemen. In deze tweede toetsing worden ook de randvoorwaarden nauwkeurig omschreven. Daarmee is de methodiek voldoende getest. Meerdere korpsen tonen intussen interesse en de methodiek wordt door Programma Politie & Wetenschap beschikbaar gesteld. De Strategische Beleidsgroep Gebiedsgebonden Politie, de proceseigenaren Handhaving en de Board Handhaving geven het ‘groene licht’ voor een landelijk implementatietraject waarbij deze methodiek de komende jaren bij alle politiekorpsen wordt ingevoerd. Dit landelijk onder verantwoordelijkheid van Programmaontwikkeling Gebiedsgebonden Politie. Medio 2011 moet dat zijn gerealiseerd.

1.5 Leeswijzer

Deze methodiekbeschrijving is opgebouwd uit drie onderdelen. Het eerste (voorafgaande) onderdeel betrof een korte schets van de achtergronden (ontstaansgeschiedenis). In het tweede onderdeel wordt de methodiek gepresenteerd. In hoofdstuk 2 volgt een korte schets van de theoretische uitgangspunten en, op hoofdlijnen, de uitvoering in de praktijk. In de drie daaropvolgende hoofdstukken worden de drie bijeenkomsten van de gebiedsscan Criminaliteit & Overlast beschreven.

Het derde onderdeel gaat over de randvoorwaarden en opbrengsten. In hoofdstuk 6 worden de organisatorische en procesmatige randvoorwaarden beschreven en in hoofdstuk 7 de bijzondere toepassingen en opbrengsten.

Deel 2: De methodiek in theorie en praktijk

De methodiek in vogelvlucht

2.1 Essentie van de methodiek: vijf kenmerken

Bij de ontwikkeling van de methodiek is goed gekeken naar de sterke en zwakke punten van her en der ontwikkelde wijkmonitors, wijkveiligheids-scans, buurtscans, wijkthermometers en dergelijke.

Wat is de kern van de methodiek waarop de gebiedsscan Criminaliteit en Overlast (gebiedsscan C&O) is gebaseerd? Deze is te vangen in vijf uitgangspunten of kenmerken.

Koppeling straatkennis aan systeemkennis

Kern van de methodiek is dat ‘systeemkennis’ (geanalyseerde informatie uit de registratiesystemen van de politie én andere organisaties) gekoppeld wordt aan de ‘straatkennis’ (kennis die wijkagenten, jeugdagenten en anderen – bewoners, winkeliers, jeugd- en jongerenwerk – hebben).²

2 Het gaat dan ook om allerlei belangrijke informatie die normaliter wordt opgeslagen in het bekende ‘zakboekje’ van de wijk-agent.

Dit proces heeft twee kanten. Wijkteams hebben informatie die niet in systemen te vinden is, maar vaak wel van wezenlijk belang is om bepaalde ontwikkelingen op het gebied van criminaliteit en overlast te duiden. Ze beschikken ook over actuele informatie, waarmee verouderde informatie uit systemen kan worden gecorrigeerd. Systeeminformatie levert op haar beurt gekwantificeerde overzichten die teams helpen bredere verbanden en patronen te zien. De kracht van deze methodiek is juist het combineren van beide ‘informatiebronnen’.³

Bij de verdere beschrijving van de methodiek zal dit punt keer op keer terugkomen. Praktisch alle casuïstiek onderstreept dat zonder straatkennis een deel van de problemen rondom overlast en criminaliteit te laat of zelfs in het geheel niet wordt gesignaleerd.

Betrokkenheid bewoners en wijkorganisaties (met extra aandacht voor ‘signal crimes’)

Straatkennis wordt niet alleen vergaard door zelf rond te lopen in de wijk. Ook door contacten met anderen is de wijkagent in staat vroegtijdig problematische ontwikkelingen te signaleren. Contacten met jongerenwerkers, leerkrachten, woningbouwverenigingen, winkeliers en wijkplatforms of (belangengroepen van) bewoners in de wijk zijn waardevol en worden dan ook benut bij de prioritering en analyse van problemen. Een belangrijk voordeel van deze werkwijze is dat hiermee lokaal draagvlak voor een gezamenlijke probleemaanpak is gegarandeerd.

Een nevenopbrengst is dat hiermee ook meer aandacht ontstaat voor de aanpak van *signal crimes*. Dat zijn vormen van criminaliteit en overlast die in de optiek van de bewoners met voorrang moeten worden aangepakt.⁴

Zoals we hierna zullen zien bij de beschrijving van de methodiek bepaalt de wijkagent zijn prioriteiten op het gebied van criminaliteit en overlast mede op basis van zijn contacten in de wijk of buurt.

3 Een beproefde methodiek die de grondslag vormt van eerdere ontwikkelde en landelijk ingevoerde methoden als ‘Jeugdgroepen in beeld’ en ‘Hooligans in beeld’.

4 Door de aanpak van *signal crimes* beoogt men niet alleen een daling van criminaliteit en overlast te bewerkstelligen, maar ook een toename van de veiligheidsgevoelens (Innens, 2004). Als zodanig past het binnen het bredere concept ‘reassuring policing’.

Werkwijze: bottom-up

Met de gebiedsscan C&O kiest men een methodiek waarbij de belangrijkste prioriteiten ‘van onderaf’ (*bottom-up*) worden bepaald. Dat is logisch, omdat naar schatting 80% van het politiewerk lokaal is. Het vraagt van de meeste korpsen een andere insteek als het gaat om het geven van sturing en leiding. Uiteindelijk is het beoogde resultaat een goed onderbouwde analyse en prioritering van de belangrijkste (lokale) problemen op het gebied van criminaliteit en overlast, en een maximale betrokkenheid van veiligheidspartners bij de daaropvolgende probleemgerichte aanpak. Gebiedsgebonden politiewerk krijgt hiermee het juiste fundament. En dat heeft op zijn beurt weer effecten op de kwaliteit van andere onderdelen (beleid, opsporing en handhaving).

Van incidentgericht naar probleemgericht: de 80-20-regel

De methodiek leidt ertoe dat het gebiedsgebonden politiewerk niet meer focust op incidenten of individuen, maar op risico- en probleemgroepen, interessante locaties (‘hotspots’) en fenomenen. Waar de wijkagent voorheen zelf probeerde op incident- of persoonsniveau allerlei ‘brandjes te blussen’ met alle inspanningen van dien, wordt nu gekeken naar een probleemgerichte aanpak.

In dit verband introduceren we de 80-20-regel. De kern daarvan is dat het merendeel van de criminaliteit (80%) te herleiden is tot een kleine groep criminelen (20%).⁵ En dat geldt ook voor andere aspecten van de criminaliteit. Het grootste deel van de criminaliteit concentreert zich op specifieke locaties (hotspots). Bepaalde personen of groepen zijn naar verhouding opvallend vaak slachtoffers (*hot victims*) en de meeste criminaliteit vindt plaats in een klein deel van de winkels, kantoren, bedrijven, bedrijventerreinen, scholen, sportcomplexen, openbaar vervoer, enzovoort (*hot facilities*).⁶ De methodiek maakt expliciet gebruik van deze regel. In de analyse van criminaliteit en overlast wordt gezocht naar dergelijke verbanden.⁷

Een belangrijk effect van deze werkwijze is dat op termijn het accent minder komt te liggen op acute veiligheidsproblemen en meer op structurele veiligheidsproblemen. Dit betekent ook een verschuiving qua inzet van capaciteit van noodhulp naar gebiedsgebonden politiezorg.

5 ‘Repeated offenders’ (*hot offenders*).

6 Onderzoek wijst bijvoorbeeld ook uit dat het grootste deel van de diefstallen is gericht op een beperkt aantal soorten goederen (*hot products*).

7 Zie ook: Clarke & Eck.

Informatiegestuurde politie en probleemgericht werken

De methodiek sluit goed aan bij de landelijke invoering van informatiegestuurde politie (IGP) en de daarmee verbonden probleemgerichte manier van werken.⁸ Bij IGP gaat het erom dat de belangrijkste problemen op het gebied van criminaliteit, onveiligheid en overlast – in de ogen van zowel de uitvoerende politiemensen als de wijkbewoners en ondernemers – op een effectieve manier worden aangepakt. En iedere effectieve aanpak begint bij een goede veiligheidsanalyse. Deze vormt de basis voor een probleemgerichte aanpak.⁹ De gebiedsscan C&O staat garant voor een dergelijke gedegen veiligheidsanalyse en geeft invulling aan het sturingsproces van de politie. Het is daarmee de eerste en onmisbare stap om te komen tot IGP en probleemgericht werken.

2.2 De toepassing in de praktijk

De gebiedsscan C&O wordt uitgevoerd in drie opeenvolgende bijeenkomsten van een wijkteam en wordt ondersteund door en aangevuld met een aantal specialisten of met specialistische kennis uit eigen korps of daarbuiten. In elke bijeenkomst staat één thema centraal, achtereenvolgens criminaliteit, overlast en dader- en risicogroepen.

Elke bijeenkomst verloopt volgens een vast format en wordt voorbereid en ingeleid met een eerste, cijfermatig overzicht en een trendanalyse, aangeleverd door een informatiespecialist die daarvoor put uit de beschikbare systeem-informatie (stap 1).¹⁰ Het trendoverzicht vormt de opmaat voor een tweetal vervolgstappen: analyse en verdieping (stap 2) en prioritering en aanpak (stap 3).

Voor diverse onderdelen zijn standaardformulieren ontwikkeld die een team kan gebruiken als checklist bij het verzamelen van kennis en informatie, dan wel het ordenen en presenteren van de resultaten en bevindingen (zie ook de bijlagen en de speciaal hiervoor ontwikkelde website op Politie Kennisnet Nederland; zie voor meer informatie www.politeenwetenschap.nl).

⁸ Met voornoemde aandacht voor *signal crimes*.

⁹ Voor een korte toelichting verwijzen we naar bijlage 1. Zie onder meer: Goldstein, 1979; Clarke & Eck, 2003; Ratcliffe, 2008 en Versteegh, 2005.

¹⁰ Deze analist is een van de interne specialisten die een belangrijke rol spelen bij het hele proces. De beschikbaarheid daarvan vormt dan ook een van de organisatorische randvoorwaarden (zie verder hoofdstuk 6).

Drie bijeenkomsten, drie thema's

Het thema van de eerste bijeenkomst is zoals gezegd criminaliteit. Gestart wordt met een overzicht van de criminaliteitsontwikkeling over langere tijd binnen een gemeente en in het eigen verzorgingsgebied.¹¹ Als peiljaar wordt 2002 genomen, zodat wordt aangesloten bij de doelstellingen van zowel landelijk als lokaal veiligheidsbeleid. Het doel is inzicht te krijgen in de ontwikkeling van allerlei vormen van criminaliteit in de tijd en op locaties: waar en in welke omvang doen zich welke ontwikkelingen voor, wat zijn mogelijke achterliggende factoren en omstandigheden, en welke verdienen de aandacht? Voor zover beschikbare informatie ontoereikend is, waar of bij wie kan men terecht voor aanvulling?

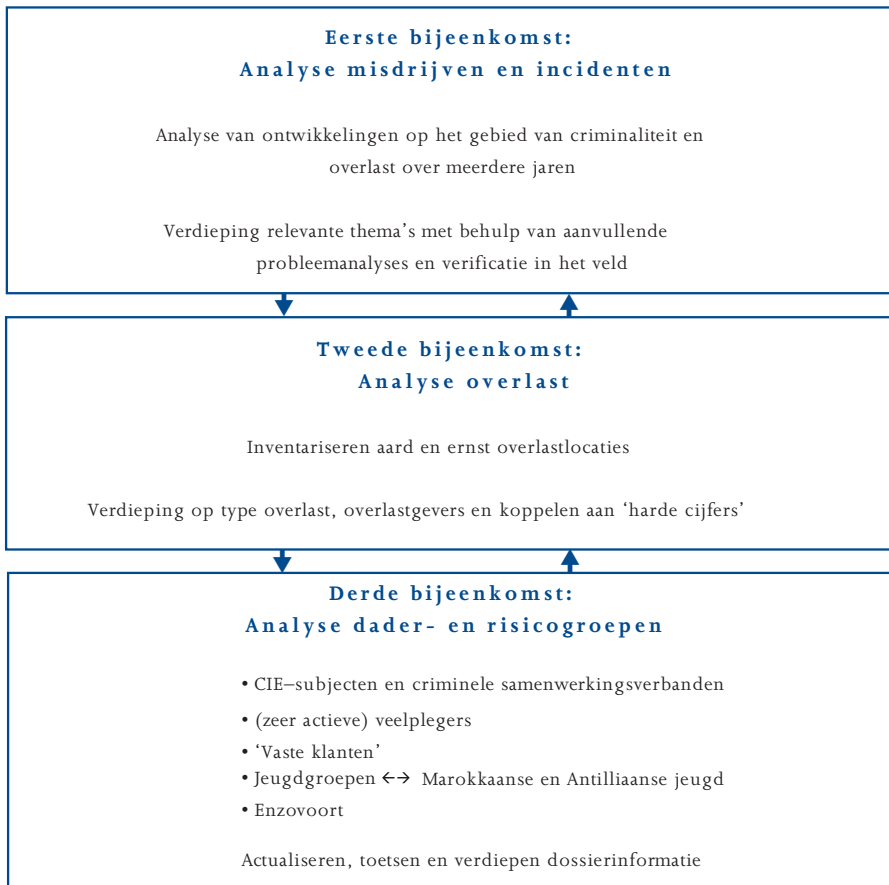
In de tweede bijeenkomst, die een of twee weken later wordt gehouden, staat het thema *overlast* centraal. Doel is eerst de overlast qua vormen, achtergronden en locaties (hotspots) in beeld te brengen. Vervolgens wordt ingezoomd op overlastgroepen en locaties: welke overlastgroepen of locaties signaleren wijkagenten in hun gebied, zijn daar nog verdere of andere cijfers over beschikbaar, ook bij partners (bijvoorbeeld klachten van bewoners bij een woningcorporatie), en wat wordt er al aan gedaan?

In de derde bijeenkomst, opnieuw een of twee weken later, staat het thema *dader- en risicogroepen* centraal. Nagegaan wordt wat al bekend is over dader- of risicogroepen. Problematische jeugdgroepen zijn vaak al in beeld gebracht. Hetzelfde geldt waarschijnlijk voor de veelplegers. De gebiedsscan C&O onderscheidt daarnaast onder de noemer 'vaste klanten' nog een aantal andere dader- en risicogroepen.

Het team bepaalt vervolgens welke dadergroepen of risicogroepen in beeld moeten worden gebracht.¹² Gekeken wordt of het team de personen kent die in het werkgebied actief zijn (en/of wonen) en of relevante actuele kennis over deze personen beschikbaar is, die leidt tot een verbetering van de informatiepositie van de politie en/of tot een effectieve aanpak. We geven dat schematisch als volgt weer.

11 Als extra 'service' worden daarbij de *structurele* stijgers en dalers met kleuren (rood en groen) zichtbaar gemaakt.

12 Vaak hangt deze keuze samen met de uitkomsten van de twee voorgaande bijeenkomsten. Bepaalde ontwikkelingen op het gebied van criminaliteit of overlast zijn verder geanalyseerd en daarbij is de wens geuit bepaalde dadergroepen (of risicogroepen) in beeld te brengen. Neem als voorbeeld de stijging van overlast. Deze blijkt – zo ontdekte het team – grotendeels te herleiden tot een sterke toename van burenruzies. Een logische stap is vervolgens de groep in beeld te brengen die zich hier veelvuldig aan schuldig maakt.

In de volgende drie hoofdstukken wordt de werkwijze voor elke bijeenkomst in drie stappen nader beschreven en toegelicht aan de hand van praktijkvoorbeelden. Dat gebeurt steeds volgens hetzelfde stramien: eerst worden de vragen geformuleerd die in de bijeenkomst centraal staan: *het didactisch format*.¹³ Vervolgens wordt de *werkwijze* omschreven. Afgesloten wordt met een *praktijkcasus*, waarmee de werkwijze wordt geïllustreerd. Deze hoofdstukken zijn daarmee tevens te beschouwen als een soort handleiding voor de implementatie.

13 De daarin gestelde vragen sluiten aan bij het model van de informatieroos, dat ook is gebruikt in de visie op handhaven en de uitwerking van fenomenen door VPP (uitgaansgeweld). Dit model fungeert ook als leidraad voor probleemgericht werken.

Eerste bijeenkomst: 'Misdrijven & Incidenten'

3.1 Didactisch format

De eerste bijeenkomst is gewijd aan ontwikkelingen in de criminaliteit, zowel binnen de gemeente als geheel als in de eigen wijk of het verzorgingsgebied. Het didactisch format bestaat uit een (vaste) set van vragen waarop een antwoord kan worden gezocht.

- 1 Welke burgers of ondernemers hebben last van het probleem?
- 2 Wat is de schade (bijvoorbeeld: materieel, fysiek, onveiligheidsgevoelens, onrust)?
- 3 Wat zijn mogelijke oorzaken?
- 4 Kunnen we wat meer zeggen over de precieze omvang (aantal en hoeveelheid)? Wie heeft informatie hierover of waar vinden we die informatie? Hoe groot is de aangiftebereidheid?
- 5 Waar en op welke tijdstippen vindt de overlast plaats?
- 6 Zijn er bepaalde dadergroepen aan te koppelen? Is er enig zicht op de personen/groepen die zich hieraan schuldig maken?
- 7 Is er iets te zeggen over de achtergronden (het waarom)?
- 8 Welke aanvullende informatie heeft het team nodig? En hoe is die te krijgen?
- 9 Wordt van de politie verwacht dat ze het probleem aanpakt?

3.2 Werkwijze

De zoektocht naar de antwoorden verloopt zoals eerder beschreven in drie stappen.

Stap 1: Overzicht en trendontwikkeling (vooraf gemaakt)

Voor de eerste bijeenkomst wordt door de informatieanalist een overzicht van de misdrijven en incidenten gemaakt.¹⁴ Door de cijfers over meerdere jaren te presenteren, wordt direct duidelijk welke vormen van criminaliteit stijgen, dalen of gelijk blijven.¹⁵

Het eerste deel van het overzicht geeft de cijfers voor de hele gemeente en voor het werkgebied van het wijkteam.¹⁶ Het tweede deel geeft een uitsplitsing van deze cijfers naar buurten/wijken of hotspots (concentraties) binnen het eigen werkgebied. In één oogopslag wordt zichtbaar of de trends in het werkgebied afwijken van de rest van de gemeente en of ze zich binnen hun werkgebied alleen op specifieke locaties voordoen.

De gespreksleider bekijkt dit cijfermateriaal vooraf en vormt zich een eerste indruk van mogelijk interessante ontwikkelingen. Deze kunnen zich op verschillende niveaus manifesteren (zichtbaar in de totaalcijfers, alleen zichtbaar bij bepaalde specifieke misdrijven, alleen zichtbaar in bepaalde wijken). Ook informeert hij naar mogelijke analyses die in de voorgaande periode al zijn uitgevoerd.

Stap 2: Analyse en verdieping

Het door de informatieanalist gemaakte overzicht van misdrijven en incidenten wordt (in kleur) uitgedraaid en iedere deelnemer aan de eerste bijeenkomst krijgt het uitgereikt. Daarnaast wordt het overzicht ook op een scherm geprojecteerd.

Analyse

Het team geeft onderbouwd aan welke zaken in zijn ogen aandacht verdie-

14 Het *format* kunt u vinden op de website (Politie Kennisnet Nederland; zie voor meer informatie www.politieenwetenschap.nl).

15 Om de toepasbaarheid van de gebiedsscan C&O voor het veiligheidsbeleid – zowel wat betreft de beleidskeuzes als de effectmeting – te garanderen, wordt rekening gehouden met de betreffende peiljaren. Het peiljaar van het huidige Veiligheidsprogramma is 2002. Voor de aanpak van criminaliteit in het bedrijfsleven geldt 2004 als peiljaar.

16 Een aantal wijkteams wil in dit overzicht als extra service ook graag de cijfers van hun werkgebied vergelijken met andere werkgebieden. In gemeenten met meerdere wijkteams is dat zinvol.

nen. Het gaat dan om het aanboren van (straat)kennis over mogelijke oorzaken, ernst, aangiftebereidheid (*dark number*), locaties en tijdstippen, mogelijke dadergroepen, enzovoort. Op deze manier wordt het beeld achter de cijfers zichtbaar.

Het politieteam beperkt zich niet alleen tot vormen van criminaliteit of overlast die stijgen of dalen.¹⁷ Wijkagenten wordt ook gevraagd of zij op grond van hun straatkennis zelf zaken signaleren die zich niet direct vertalen in de cijfers (geregistreerde criminaliteit), maar wel de moeite waard zijn om eens onder de loep te nemen.

Voorbeeld

De wijkagent geeft aan dat op het ROC in zijn wijk flinke spanningen bestaan tussen Turkse en Koerdische jongeren. Het gaat zelfs zo ver dat Koerdische jongeren de toegang wordt geweigerd tot een nabijgelegen woonwijk. Groepjes Turkse jongeren 'jagen ze de wijk weer uit'. Dat is gepaard gegaan met het dreigen met wapens en fysiek geweld. Hij voorziet het risico van ernstige escalaties.

Verdieping (formuleren van actiepunten)

Bij het bespreken van zaken die in de ogen van het politieteam aandacht verdienen, blijkt dat sommige ontwikkelingen nader geanalyseerd moeten worden. Het team geeft – als de behoefte bestaat – aan welke aanvullende informatie het nodig heeft, hoe die het best te verkrijgen is en wie daarvoor gaat zorgen (wijkagent, taakaccenthouder jeugd of opsporing, informatieanalist, enzovoort). Het team kan bijvoorbeeld om aanvullende probleemanalyses vragen of zelf zaken gaan uitzoeken of controleren. Een en ander wordt genoteerd in actiepunten.

Voorbeeld

Het aantal milieu-incidenten is de laatste vier jaar redelijk stabiel gebleven (een lichte daling). De milieucontactambtenaar spreekt echter zijn zorg uit over het feit dat er in het afgelopen jaar relatief vaak groot-schalige dumpingen van hennepafval zijn geconstateerd in het buitengebied. Hoeveel dat er precies zijn weet hij niet. Besloten wordt dit nader uit te zoeken (actiepunt).

17 En 'als service' in het overzicht met rood (stijger) of groen (daler) zijn aangeduid.

Stap 3: Prioritering en aanpak

Terugkoppelen resultaten en prioriteren

Aan het eind van de bijeenkomst worden kort de resultaten samengevat. Dan wordt tevens expliciet gevraagd welke criminaliteitsontwikkelingen in de optiek van het team prioriteit moeten krijgen (een eerste lijstje prioriteiten).

Vervolgens worden de actiepunten opgesomd, wie verantwoordelijk is voor de uitvoering ervan en wanneer de resultaten worden teruggekoppeld. De gespreksleider krijgt daarbij hulp van de ervaren analist of senior beleidsmedewerker die de verslaglegging doet.¹⁸

Actiepunten die snel kunnen worden uitgevoerd, koppelt men al in de volgende bijeenkomst terug. Als ze aansluiten bij het hoofdthema van één van de twee volgende bijeenkomsten (overlast of specifieke dadergroepen) worden ze dan vanzelfsprekend als regulier onderdeel behandeld.

Actiepunten kunnen ook aanvullende analyses zijn, die meer tijd vergen. Vaak gaat het dan om wat fundamentele analyses of om analyses waar andere partners voor verantwoordelijk zijn. Dat kan vaak niet ‘op stel en sprong’. Het uitvoeren van een diepgaande probleemanalyse wordt dan één van de prioriteiten die het team in de nabije toekomst wil gaan aanpakken. De uiteindelijke resultaten vormen vervolgens de basis voor een probleemgerichte aanpak.

Het team besluit bijvoorbeeld – als uitkomst van de gebiedsscan C&O – een criminele jeugdgroep gedetailleerd in beeld te gaan brengen of dat de woningbouwvereniging en de gemeente de illegale bewoning van enkele flatcomplexen nader in beeld moeten brengen.

Voorbeeld

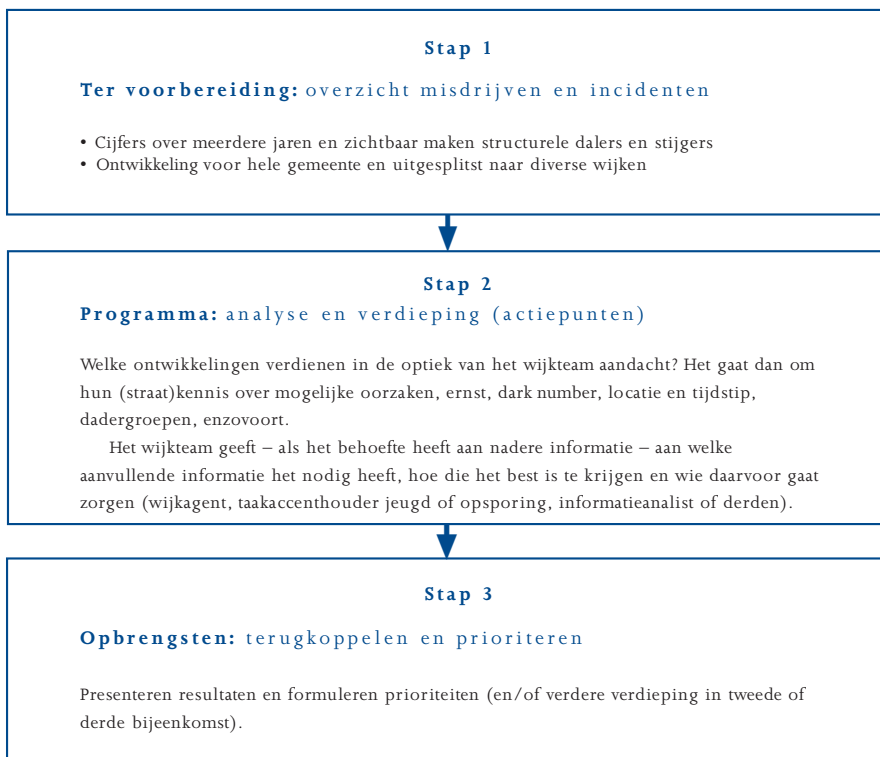
Drie flats die op de nominatie staan om over twee jaar te worden afgebroken, geven steeds meer overlast. Ook zijn er signalen van drugshandel rondom de flats. In de laatste twee maanden zijn er bovendien drie hennepplantages ontmanteld.

Het vermoeden is, dat er sprake is van veel illegale bewoning, voornamelijk door Antillianen. Bij een brandmelding in een tweekamer-

18 Deze maakt een gedetailleerd verslag van de bijeenkomst. Daarbij worden steeds apart de actiepunten genoteerd en mogelijke prioriteiten in het verslag gemarkeerd.

appartement treft de brandweer twee gezinnen aan (in totaal tien tot twaalf personen) die daar wonen. Het politieteam adviseert de gemeente en de woningbouwcorporatie in de komende drie maanden aard en omvang van de illegale bewoning nader in beeld te brengen.

Bij wijze van samenvatting volgt nu de werkwijze van de eerste bijeenkomst in een schematisch overzicht.

3.3 Praktijkvoorbeeld: illegale dumping van hennepafval

Analyse & verdieping 1

Tijdens de eerste bijeenkomst van de gebiedsscan C&O merkt de taakaccenthouder milieu (milieucontactambtenaar) van Bureau Rijnkade op dat het aantal milieu-incidenten weliswaar licht is gedaald, maar dat hij toch zorgen heeft over verschillende grootschalige dumpingen van hennepafval (systeemkennis ↔ straatkennis).

Hij kan overigens niet aangeven om hoeveel dumpingen het precies gaat. Gevraagd wordt of de informatieanalist dat wil uitzoeken (actiepunt 1). Dat is redelijkerwijs goed te doen. Aan de hand van de specificatie van milieu-incidenten heeft het wijkteam al geconstateerd dat daarvoor circa 150 incidenten uit de afgelopen twee jaren moeten worden doorgebladerd, die vallen onder de noemer ‘milieu groen’.¹⁹

Illegale dumping van 112 kilo hennepafval

De milieucontactambtenaar merkt ook nog op, dat niet alle meldingen over milieudelicten bij hem terechtkomen (straatkennis). Ook de gemeente Regio krijgt daar een aantal van binnen. Het is dus zinvol hier navraag te gaan doen.

¹⁹ Men kiest aanvankelijk voor het doorlezen van milieu-incidenten (groen) van 2008 met de mogelijkheid – bij voldoende aantallen – ook nog de illegale hennepafvaldumpingen van 2007 erbij te betrekken.

Afgesproken wordt dat de milieucontactambtenaar dat via zijn eigen kanalen zal doen (actiepunt 2). Tevens wordt afgesproken dat er een hotspotanalyse wordt gemaakt, waarin de plaatsen waar deze overtredingen zijn geconstateerd in beeld worden gebracht (actiepunt 3).

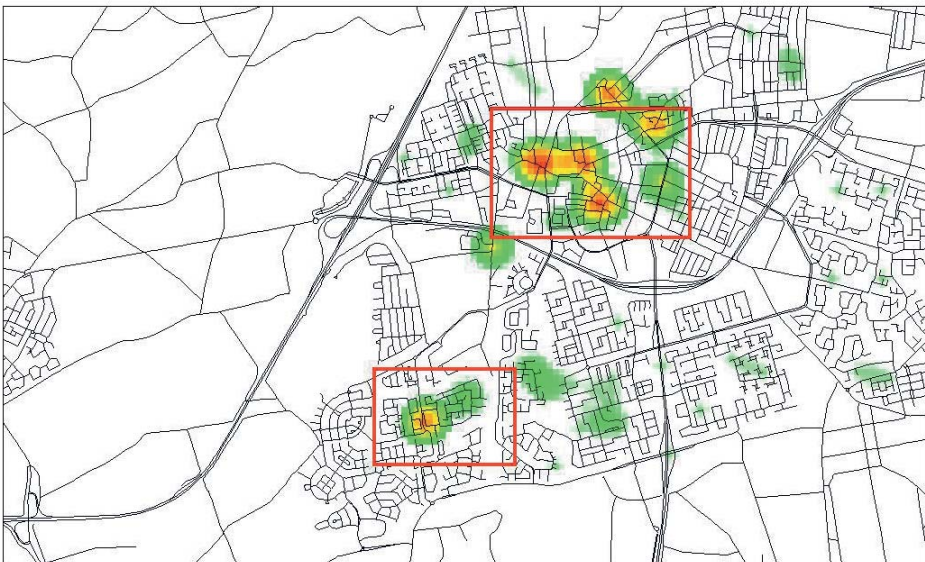
Analyse & verdieping 2

Tijdens de daaropvolgende bijeenkomst van de gebiedsscan C&O worden de resultaten gepresenteerd. Deze liegen er niet om (systeemkennis). In het totaal gaat het om circa 47 grootschalige dumpingen van hennepafval in 2006 en 2007:

- 35 illegale grootschalige dumpingen hennepafval (bron: politiesystemen);
- 23 meldingen van de gemeentelijke milieudienst, waarvan circa twaalf grootschalig. Dat laatste is een schatting omdat de gemeentelijke milieudienst normaliter de omvang niet registreert (!) (bron: gemeentelijke milieudienst).²⁰

Tevens wordt op een plattegrond aangegeven waar de illegale dumpingen plaatsvonden. Daaruit blijkt dat de illegale dumpingen van hennepafval zich in twee gebieden concentreren.

Illegale afvaldumpingen in de gemeente Stad

²⁰ Een aardig neveneffect van deze analyse is, dat vanaf dat moment met de gemeentelijke milieudienst is afgesproken dit wél te registreren.

Analyse & verdieping 3

Met het team van Bureau Rijnkade worden de twee gebieden waar de meeste dumpingen plaatsvinden onder de loep genomen (straatkennis).

- Zuidelijk gebied: Dit is volgens de verantwoordelijke wijkagent een arme agrarische streek waar de boeren moeite hebben 'het hoofd boven water te houden'. Er is sprake van de nodige leegstand (schuren, maar ook boerderijen) en het is niet ondenkbaar dat zich hier illegale hennepkwekerijen hebben gevestigd.
- Noordelijk gebied: Een natuurgebied grenzend aan een grote buurgemeente. Besloten wordt navraag te doen bij collega's aldaar (actiepunt 4).

Het resultaat is verbluffend. Bij controle bleek dat de tijdstippen waarop de illegale dumpingen van hennepafval plaatsvinden vaak samenvielen met het oprollen van hennepplantages in woonwijken van de buurgemeente. De illegale dumping is – zo blijkt – het gevolg van de werkwijze van deze gemeente en haar politie bij het oprollen van hennepplantages. De hennepplanten en de apparatuur worden in beslag genomen en de eigenaar draait op voor het opruimen van het hennepafval. Vanwege de kosten wordt dat gedumpt in het nabijgelegen natuurgebied.

Follow-up

Het is duidelijk dat een dergelijke analyse direct kan leiden tot een effectieve aanpak. Eén deel is simpel: de gemeente heeft op grond van deze analyse contact opgenomen met de buurgemeente. Afgesproken is dat de eigenaar van de illegale hennepplantage verplicht een bewijs moet overleggen dat het afval legaal is gestort.

Voor het zuidelijke gebied wordt naast een striktere controle gedacht aan voorlichting van agrariërs (samen met de LTO Nederland).²¹

21 Land- en tuinbouworganisatie Nederland.

Tweede bijeenkomst: ‘Overlast in beeld’

4.1 Didactisch format

De tweede bijeenkomst is gewijd aan ontwikkelingen op het gebied van overlast. Bij het bespreken van de overlastlocaties kunnen de volgende vragen worden gesteld.

- 1 Inventarisatie overlastlocaties naar soort en ernst. Daarbij nemen we inhoudelijk drie kwalificeringen mee:
 - de informatiepositie van de wijkagent;
 - de benaderbaarheid van de groep/overlastveroorzakers; en
 - de mate van wederspanning (gradatie van provocaties en geweld tegen bewoners én politie).
- 2 Wat zijn mogelijke oorzaken?
- 3 Wat is de schade (financieel, fysiek, onveiligheidsgevoel, onrust)?
- 4 Is er enig zicht op de precieze omvang (aantal en hoeveelheid)? Wordt de overlast als subjectief of objectief getypeerd? Het gaat daarbij mede om het bepalen in hoeverre de ernst van de overlast is te herleiden tot feitelijke incidenten, dan wel de tolerantiegrens (acceptatie) van bewoners een rol speelt. Wie hebben er last van het probleem?
- 5 Zijn er mogelijke relaties tussen overlastlocaties en overlastveroorzakers?
- 6 Suggesties voor aanpak.

4.2 Werkwijze

De tweede bijeenkomst is bedoeld om de overlast binnen de gemeente gedetailleerd in beeld te brengen. De beschikbare cijfers met betrekking tot overlast geven daarover maar een beperkt beeld.²² Om die reden is de straatkennis van het team uiterst waardevol.

²² In bijlage 2 worden de verschillende opties kort op een rij gezet.

Het in beeld brengen van de overlast binnen een gemeente verloopt volgens dezelfde structuur als de eerste bijeenkomst. Inhoudelijk zijn de stappen vanzelfsprekend anders.

Stap 1: Overzicht (trend)ontwikkeling (vooraf gemaakt)²³

Als opmaat voor de volgende stappen wordt de wijkagenten gevraagd op basis van hun eigen kennis en informatie een overzicht te maken van de overlast in hun werkgebied (aan de hand van een korte vragenlijst).²⁴ Er wordt onderscheid gemaakt tussen vier typen overlastlocaties:

- 1 overlast van rondhanggroepen/jeugdgroepen;
- 2 overlast door uitgaansjeugd;
- 3 overlast door concentraties verslaafden, sociaal zwakkere gezinnen/personen, psychisch gestoorden, asociale gezinnen, enzovoort;²⁵
- 4 overlast door risicovoorzieningen.²⁶

Elke vorm van overlast wordt aldus gecategoriseerd en vervolgens nader getypeerd.

- In hoeverre is de overlast gebonden aan een specifieke locatie, zo ja welke?
- Hoe manifesteert de overlast zich?
- Welke prioriteit heeft de aanpak van deze vorm van overlast of zou hij moeten hebben?
- Hoe goed is de betrokken agent bekend met de overlastlocatie en/of groep?

De overlastlocaties worden vervolgens letterlijk in kaart gebracht door ze te 'plotten' op een gemeenteplattegrond. Van elke locatie of vorm wordt vervolgens de urgentie aangegeven die er volgens de wijkagent mee is gemoeid

23 Voor de gehanteerde formats verwijzen we naar de website (Politie Kennisnet Nederland; www.politieenwetenschap.nl).

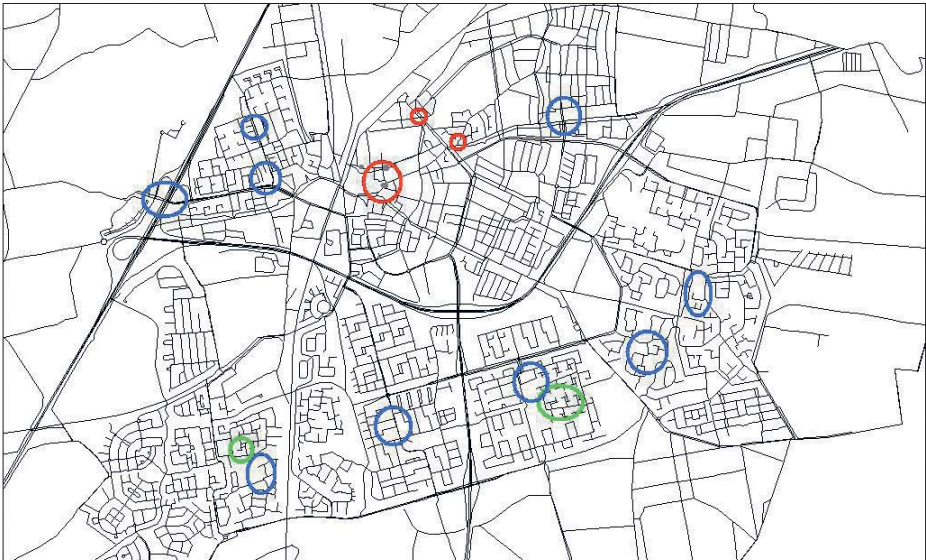
24 Deze wordt door de teamchef uitgezet en deze zorgt ook voor 100% respons.

25 In de aanwijzing voor de wijkagenten wordt duidelijk omschreven dat het (a) moet gaan om concentraties van minimaal drie à vier (of meer) van dergelijke adressen (en niet een enkeling) en (b) moet gaan over overlastlocaties die er duidelijk uitspringen. Het gaat dus niet om het oormerken van een totale sociaal zwakkere wijk.

26 Onder risicovoorzieningen verstaan we voorzieningen die door hun functie overlast met zich meebrengen. Het gaat om opvang voor daklozen en verslaafden, asielzoekerscentra, coffeeshops, woonvoorzieningen in de wijk voor psychiatrische patiënten, ontmoetingslocaties voor voetbalsupporters, enzovoort. Let op: alleen indien dergelijke voorzieningen daadwerkelijk overlast geven, worden ze genoteerd.

(aan de hand van een rapportcijfer). In één oogopslag wordt zo per soort overlastlocatie zichtbaar welke locaties de hoogste prioriteit verdienen. Hieronder worden bij wijze van illustratie de overlastlocaties in gemeente Stad weergegeven.

Overlast naar type in de gemeente Stad

Blauw: overlast jeugdgroepen

Rood: overlast uitgaan

Groen: overlast psychisch gestoorden/sociaal onangepast/verslaafden

Grijs: risicovoorziening

De informatieanalist koppelt bovenstaande kaart met overlastlocaties bovendien aan vier hotspotkaarten. De eerste kaart geeft weer waar in de gemeente de meeste overlast wordt gemeld (overlastincidenten), de tweede kaart laat zien waar de vernielingen zijn geconcentreerd en de derde kaart geeft aan waar (uitgaans-)geweld zich afspeelt. Op de laatste kaart wordt aangegeven waar door de politie de meeste controles op overlast plaatsvinden. Het wijkteam krijgt met dit laatste zicht op de mate waarin de politie-inzet 'spoort' met de overlastlocaties én waar 'de gaten in het toezicht' vallen.

Stap 2: Analyse en verdieping

De tweede bijeenkomst heeft een vol programma. Na een eerste analyse van de geïnventariseerde overlastlocaties vinden twee verdiepingsslagen plaats. Een korte bespreking van het programma.

Analyse

Eerst worden de overlastlocaties op een scherm (digitaal) getoond en één voor één kort besproken en nader geanalyseerd. De betrokken wijkagent beschrijft de overlastlocatie, de vormen van overlast, wie verantwoordelijk zijn voor de overlast (waarbij het ook interessant is of er concrete namen bekend zijn), de aangifte- en meldingsbereidheid, enzovoort. Ook eventuele maatregelen om de overlast tegen te gaan, passeren de revue. Vervolgens krijgt de betreffende overlastlocatie een eerste beoordeling naar ernst (of – zo men wil – mate van prioriteit). Dit onderdeel kan betrekkelijk snel, omdat een belangrijk deel van de informatie van tevoren is geïnventariseerd.

Opmerking

Een groot voordeel van deze bespreking in teamverband is dat aanvullende informatie vrijkomt en er onderlinge dwarsverbanden ontstaan. Een wijkagent die vroeger hetzelfde werkgebied heeft gehad, kan nog wat meer achtergrondinformatie geven. Of het blijkt dat dezelfde overlastveroorzakers op meerdere locaties actief zijn – bijvoorbeeld een jeugdgroep die doordeweeks de wijk onveilig maakt en in het weekend het uitgaanscentrum. Of het blijkt dat de harde kern van een jeugdgroep die rondom een scholengemeenschap ernstige overlast veroorzaakt en omwonenden terroriseert afkomstig is uit vier of vijf asociale gezinnen iets verderop in de wijk. En ook die locatie is aangemerkt als overlastlocatie vanwege veelvuldige burenruzies, geluidsoverlast en intimidatie van buurtbewoners.

Eerste verdieping

De eerste verdieping vindt plaats door de koppeling van deze overlastlocaties aan feitelijke meldingen van overlast, maar ook aan aangiften van vernieling of (uitgaans-)geweld.

In de afbeelding op pagina 35 (worden bij wijze van illustratie de overlastlocaties in gemeente Stad gekoppeld aan een hotspotkaart waarop de overlastincidenten zijn weergegeven).

De discussie spitst zich hierbij toe op de vraag of de cijfers rondom overlast, vernielingen en geweld al dan niet overeenstemmen met de overlastlocaties zoals die door de wijkagenten zijn gesignaleerd. En dat levert op twee fronten interessante inzichten of relevante aanvullende gegevens op.

Hotspots overlast door jeugd

Aantal overlastincidenten op jaarbasis:

Rood: tot maximaal 74 incidenten

Geel: tot maximaal 37 incidenten

Groen: tot maximaal 19 incidenten

Blauw: tot maximaal 9 incidenten

- Zicht op nieuwe overlastlocaties

Allereerst blijkt dat er locaties zijn waar naar verhouding veel overlastmeldingen zijn en die niet als overlastlocatie zijn aangemerkt. Ze zijn aan de aandacht van de wijkagent ontsnapt. We zouden dit kunnen omschrijven als de 'blinde vlekken in de straatkennis van de wijkagent'.

- Herwaardering van bepaalde overlastlocaties

Interessant is ook te analyseren in hoeverre rondom de genoemde overlastlocaties veel meldingen of aangiften worden opgenomen. Soms leidt dat tot een bijgesteld beeld. Het wijkteam constateert bijvoorbeeld tot zijn eigen verrassing dat op en rondom een overlastlocatie bij een scholengemeenschap opmerkelijk vaak vernielingen en geweldsincidenten worden gemeld.

Of het wordt duidelijk dat bewoners uit angst voor represailles niet durven te melden. Er zijn dan rondom een overlastlocatie nauwelijks meldingen of aangiften, terwijl naar het oordeel van de wijkagent wel degelijk sprake is van ernstige overlast. Op dit punt scoort de methodiek (systeemkennis ↔ straatkennis) duidelijk. Met de gebiedsscan C&O wordt tijdig in beeld gebracht als jeugdgroepen zich schuldig maken aan ernstige terreur (ook tegen bewoners).

Opmerking

De bespreking van overlastlocaties leidt er in de praktijk vaak toe dat het wijkteam de mogelijke overlastveroorzakers wat beter in beeld wil brengen. Kent men de jongeren die rondhangen op het schoolplein en regelmatig vernielingen aanrichten? Welke gezinnen zorgen in die bepaalde straat voor de meeste overlast? En hoe zit het met eventuele antecedenten van gezinsleden? Kunnen we een lijst opstellen van notoire overlastveroorzakers (een ‘top vijftig’)?

Maar niet alleen de overlastveroorzaker wekt interesse. Het is ook zinvol te kijken naar de bewoners die overlast melden.

In de praktijk leidt dit vaak tot een verzoek van het wijkteam om een specifieke groep overlastveroorzakers beter in beeld te brengen of te kijken naar personen die zeer frequent overlast melden. De afspraak is dan veelal om deze groep in de derde bijeenkomst te bespreken. We komen daarop terug.

En er zijn ook overlastlocaties waar in de ogen van de wijkagent weinig aan de hand is. Er wordt echter wel regelmatig geklaagd. Het kan dan gaan om (kwetsbare) bewoners die zich sneller onveilig voelen of soms om een enkeling die ‘bij het minste of geringste’ de politie belt.

Wijkagenten kunnen – als afsluiting van dit deel – op basis van de analyse besluiten dat ze een bepaalde overlastlocatie een hogere of een lagere prioriteit geven.

Tweede verdieping

De tweede verdieping van deze bijeenkomst concentreert zich op het verder in beeld brengen van de jeugdgroepen. Hoe ziet dat er precies uit?

- De wijkagenten wordt gevraagd voor ‘hun jeugdgroepen’ de Shortlist Groepsriminaliteit in te vullen. Daarmee kunnen de jeugdgroepen worden gekwalificeerd als hinderlijk, overlastgevend of crimineel.
- Het wijkteam bepaalt vervolgens met elkaar welke jeugdgroepen ze nader onder de loep wil nemen (selectie). Men kan kiezen voor een selectie en daarbij alleen de jeugdgroepen aanpakken die hoog scoren.²⁷ Men kan ook alle jeugdgroepen onder de loep nemen.²⁸ Vooral als de indruk bestaat dat

27 In prioriteit (hoog rapportcijfer) en/of in zwaarte (dus met het predicaat ‘crimineel’ en eventueel ‘overlastgevend’).

er allerlei contacten zijn tussen jeugdgroepen (bijvoorbeeld rondom drugshandel of andere vormen van criminaliteit) is het raadzaam een to-taalanalyse te maken. Vuistregel is om eens in de drie à vier jaar een dergelijke volledige analyse uit te voeren.

- Van de geselecteerde jeugdgroepen worden vervolgens zo veel mogelijk namen verzameld. Deze vormen de input voor een netwerkanalyse waarbij gekeken wordt naar groepssamenstelling, antecedenten, criminaliteitsprofiel en 'kruispuntverdachten'.²⁹
- Dit leidt uiteindelijk tot een korte én overzichtelijke profielschets van de jeugdgroep (naar ernst) met aan het eind een reeks aandachtspunten (= een standaardformat). Op basis van deze profielschets kan de gemeente vervolgens (in nauwe samenwerking met derden) een aanpak ontwikkelen.

We zullen verderop aan de hand van een praktijkvoorbeeld illustreren wat een dergelijke verdiepingsslag kan opleveren.

Eerlijkheidshalve moet gezegd worden, dat er meestal geen tijd is deze verdiepingsslag volledig te maken. In de praktijk besluiten teams hier dan ook een speerpunt van te maken. Dan is het streven om bijvoorbeeld in de komende twee tot drie maanden een grondige analyse te maken van de jeugdgroepen in de gemeente.

Verplicht onderdeel van de gebiedsscan zijn in ieder geval de eerste twee stappen. Dat betekent dat de Shortlist Groepsriminaliteit wordt ingevuld voor alle jeugdgroepen en dat het team aangeeft welke groepen prioriteit verdienen.³⁰

28 Voordeel is dat dit feitelijk één keer op deze uitgebreide wijze moet. Vervolgens kan men 'het beeld bijhouden'. Daarvoor is het vooral belangrijk dat men goed zicht heeft op de jongeren die deel uitmaken van de verschillende jeugdgroepen. De werkwijze is dan als volgt: het team voert op gezette tijden identiteitscontroles uit. Dat kan op basis van overlastmeldingen, maar ook in het kader van verkeerscontroles. Vervolgens worden de namen bijgehouden in een Excelbestand. Na verloop van tijd krijgt men een goed beeld van de jeugdgroep (verdeeld in de vaste kern en de wat lossere contacten daaromheen). Het daaropvolgende jaar kan de update veel sneller worden gerealiseerd.

29 Criminele jongeren die in meerdere jeugdgroepen actief zijn (gesignaleerd worden). Dat is vooral interessant omdat hieruit kan blijken dat jeugdgroepen in termen van risico hoger gekwalificeerd moeten worden. En dus sneller moeten worden aangepakt.

30 In het uiterste geval (bij tijdgebrek) kan de Shortlist Groepsriminaliteit door de wijkagent worden meegenomen en – ingevuld – worden ingeleverd tijdens de derde en laatste bijeenkomst van de wijkscan C&O.

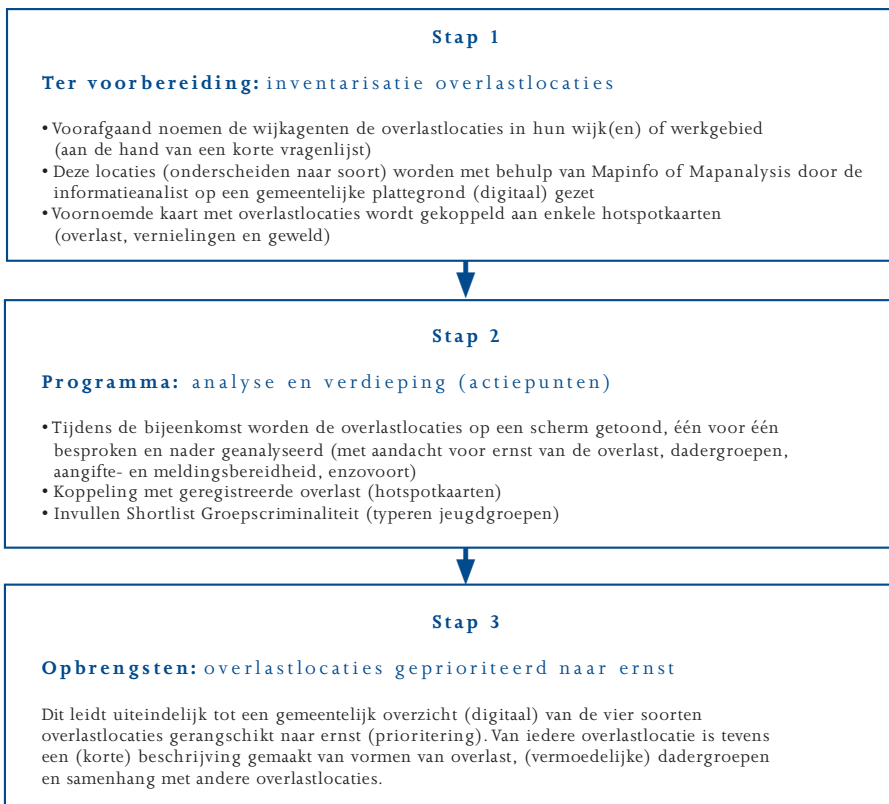
Stap 3: Prioritering en aanpak

Overlast geprioriteerd naar ernst

Dit leidt uiteindelijk tot een gemeentelijk overzicht (digitaal) van de vier soorten overlastlocaties gerangschikt naar ernst (prioritering). Van iedere overlastlocatie is tevens een (korte) beschrijving van vormen van overlast, (vermoedelijke) dadergroepen, eventuele samenhang met andere overlastlocaties en aandachtspunten.

Op basis van deze profielschets kan de gemeente vervolgens (in nauwe samenwerking met derden) een *aanpak* ontwikkelen.

Bij wijze van samenvatting volgt hier de werkwijze van de tweede bijeenkomst in een schematisch overzicht.

4.3 Praktijkvoorbeeld: twee jeugdgroepen geïdentificeerd

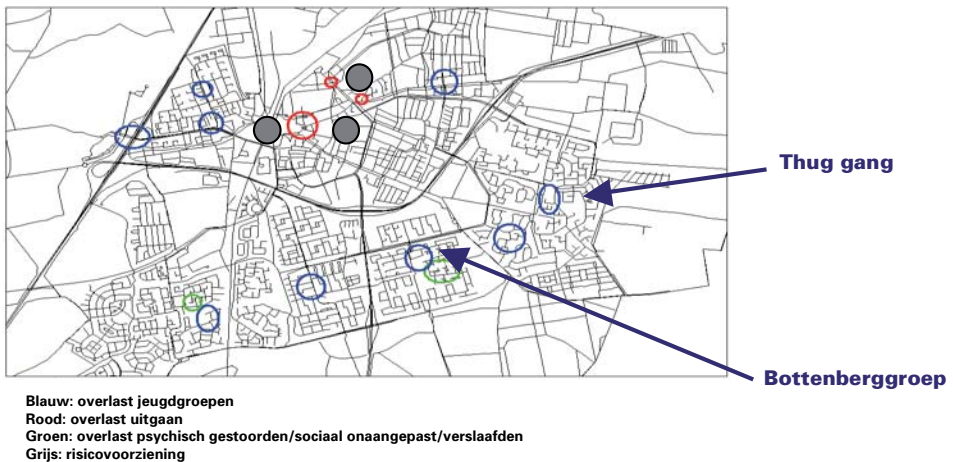
Analyse & verdieping 1

In de tweede bijeenkomst van de gebiedsscan C&O worden op de digitale plattegrond van gemeente *Grensregio* de jeugdgroepen in beeld gebracht. Het gaat om negen jeugdgroepen die de wijkagenten van Bureau Lindenberg van tevoren aan de hand van enkele vragen hebben beschreven.³¹

Twee jeugdgroepen (de Bottenberggroep en de Thug gang) springen eruit. Er zijn bepaalde ontwikkelingen die het team zorgen baren. Beide jeugdgroepen (maar vooral de Thug gang) manifesteren zich steeds openlijker en zijn intimiderend, niet alleen richting bewoners maar ook richting surveillanten van de politie.³²

Het drugsteam heeft duidelijke aanwijzingen dat de harde kern binnen de Thug gang zich op grote schaal bezighoudt met drugshandel. Verontrustend is dat deze personen ook regelmatig gesignaleerd worden met jongeren uit de Bottenberggroep.

Overlast naar type in de gemeente Stad

31 Het format voor deze korte vragenlijst vindt u – zoals gezegd – op de website (Politie Kennisnet Nederland; www.politieenwetenschap.nl).

32 Cumulerend in een recent conflict met een motoragent die uitgescholden en bespuugd werd. Deze confrontatie is heimelijk opgenomen met een mobieltje en stond daags erna op YouTube. Met 15.000 treffers in twee dagen een absolute hit (statusverhogend).

Besloten wordt in de daaropvolgende twee maanden beide groepen nauwkeurig in beeld te brengen. Daarvoor wordt een aantal acties op touw gezet. Allereerst wordt door de twee betrokken wijkagenten de Shortlist Groeps-criminaliteit ingevuld om beide jeugdgroepen te typeren (actiepunt 1). Tevens worden de individuele leden van de groepen in beeld gebracht. De wijkagenten hebben al een eerste voorlopige lijst met elf namen van de Bottenberggroep en 21 namen van de Thug gang. Op twee manieren worden deze lijsten aangevuld. De komende zes weken wordt in het kader van verkeerscontroles twee keer een ID-controle gehouden bij het wijkhuis 'Wieken' en het winkelcentrum Lindenberg waar de Bottenberggroep zich veelal ophoudt en bij twee parkeerterreinen (één bij de oude steenfabriek en één bij het winkelcentrum Lindenberg) waar de Thug gang zich ophoudt. De namen worden vervolgens door de informatiespecialist in een Excelbestand gezet. Deze lijst wordt besproken (en eventueel aangevuld) met informatie van medewerkers van jeugd- en jongerenwerk (actiepunt 2).³³

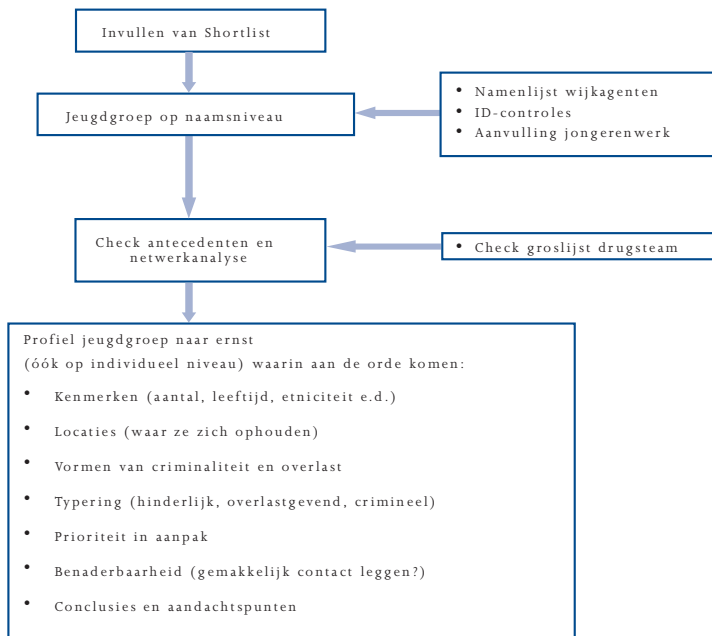
De speciale drugseenheid van Bureau Lindenberg heeft een aparte lijst van personen die de laatste twee jaar in beeld zijn geweest in verband met drugs-handel. Afgesproken wordt dat deze lijst in de komende (derde) bijeenkomst van de gebiedsscan naast de namenlijst van de Thug gang wordt gelegd (actiepunt 3).

De infomedewerker doet vervolgens aan de hand van de definitieve lijst met namen een (netwerk)analyse, waarbij gekeken wordt naar antecedenten en onderlinge (criminele) verbanden (actiepunt 4).

Analyse & verdieping 2

Op grond van bovenstaande actiepunten is het team van Bureau Lindenberg erin geslaagd een goede profielschets te maken van de Bottenberggroep en de Thug gang. Ze maakten daarbij gebruik van het geboden format. Daarin wordt kort en overzichtelijk aan de hand van vaste thema's het profiel van een jeugdgroep geschetst. Hoe dat er precies uit ziet, kunt u bekijken in bijlage 3. Daar wordt een profielschets gegeven van de Thug gang (aan de hand van bovenstaand format). Hierna een korte samenvatting van het profiel van beide groepen.

33 Waaronder een randgroepjongerenwerker die een redelijk contact heeft met een deel van de jongeren.

Bottenberggroep

Het gaat – zoals de wijkagent al had vastgesteld – om circa elf voornamelijk Marokkaanse jongeren die rondhangen in het winkelcentrum Bottenberg,³⁴ met een harde kern van 3 à 4 jongeren in de leeftijd van 11 tot en met 16 jaar.

Het meest opvallende resultaat is dat de Bottenberggroep feitelijk onderdeel is van de Thug gang. Het is de 'kweekvijver' voor nieuw talent. In dat licht is de gewelddadige signatuur van de Bottenberggroep verontrustend. De groep intimideert en terroriseert zowel het winkelende publiek als het winkelpersoneel. Er wordt bedreigd met geweld, mensen worden belet de winkels te betreden³⁵ en er worden regelmatig forse vernielingen (duizenden euro's schade) aangericht.

'Illustratief voor de brutaliteit is het incident waarbij deze groep een elektrische winkeldeur zit te ontregelen. Als de winkelier er wat van zegt,

³⁴ Een ander deel van deze groep (waaronder ook enkele Senegalezen) staat vaak bij het gezondheidscentrum.

³⁵ Er zijn incidenten bekend waarbij winkelend publiek in het gezicht wordt gespuugd.

wordt hij verbaal bedreigd. Als hij weer in de winkel staat, schoppen ze het elektrische deurmechanisme aan de muur kapot. Niemand heeft gezien wie het gedaan heeft.’ (wijkagent)

Op de groslijst van het drugsteam komen vier leden voor (de oudste is 15 jaar). Ze fungeren als drugsrunners voor leden van de Thug gang.

Het team van Bureau Lindenberg formuleert drie aandachtspunten bij de aanpak van de Bottenberggroep:

- intimidatie en risico op toekomstige afpersing/beschermgelden middenstand;
- geringe aangiftebereidheid (angst voor represailles);
- mogelijke escalatie in confrontatie met winkeliers en – in mindere mate – politie.

Thug gang

Uiteindelijk slaagt het team van Bureau Lindenberg erin een lijst van 53 personen te maken, die allemaal (actief) lid zijn van de Thug gang. De leeftijd loopt uiteen (van 13 tot 27 jaar). Als de groep getypeerd moet worden op basis van de antecedenten van de leden, dan zien we een combinatie van geweldpleging, diefstal met geweld (waaronder roofovervallen en *ripdeals*) en drugshandel. Praktisch alle namen komen voor op de groslijst van het drugsteam. Op basis van informatie uit ZwaCri blijken er bovendien relaties met georganiseerde criminaliteit. De Thug gang wordt getypeerd als een criminele jeugdgroep met een sterke hiërarchie en duidelijke taakverdeling (aan de hand van de Shortlist Groepsriminaliteit).

‘Intimidatie, geweld en drugs zijn dé kenmerken van de Thug Gang. En daarbij is sprake van bendeforming. De harde kern bestaat uit circa twintig personen. Daar rondom heen heb je de “adjudanten”. De jongste leden, vaak niet ouder dan dertien jaar, noemen we rekruten. Zij voeren het vuile werk uit. Ze fungeren als drugskoeriers. Daardoor blijven de grote jongens buiten schot van de politie. Het zijn altijd de jongsten die worden gepakt, maar zij staan vaak snel weer op straat omdat ze minderjarig zijn. Daarom is het zo moeilijk voor de politie om ons aan te pakken.’ (lid van de Thug gang)

Door de hechte structuur zijn de jongeren moeilijk benaderbaar (rapportcijfer: 3).

'Met een paar van die jongens heb ik soms wel contact. Maar alleen als de leidende figuren niet aanwezig zijn. Die staan dat niet toe.' (wijkagent)

Het team van Bureau Lindenberg formuleert zeven aandachtspunten als het gaat om de aanpak van de Thug gang.

- 1 Samen met de Marokkaanse groep in winkelcentrum Lindenberg vormen ze doelwit nummer één. In deze groep zit namelijk de nieuwe aanwas.
- 2 Er zijn contacten met figuren die actief zijn in de georganiseerde criminaliteit.
- 3 De Thug gang speelt een centrale rol in een netwerk van drugshandel in de gemeente *Grensregio*. Een complicerende factor is dat de groep erg mobiel is en actief op locaties aan de rand van de gemeente waar de buitenlandse kopers worden heengebracht. Toezicht is hierdoor moeilijk en de pakkans gering.
- 4 Er zijn duidelijke relaties met drie andere jeugdgroepen (vermoedelijk voor het werven van drugsrunners).
- 5 Er zijn mogelijk spanningen tussen Turkse en Marokkaanse leden.
- 6 Een confrontatie met politie in nabije toekomst is mogelijk.³⁶
- 7 Er is sprake van een groeiende onrust onder bewoners (risico van escalatie).

'De Turkse jongeren in de Thug gang lijken gaandeweg terrein te winnen. Voorheen waren ze slachtoffer, runner of loopjongen en stonden ze meer in de anonimiteit. Nu is er een groep van 17 à 18 jaar en ouder die zich meer profileert. Ze zijn herkenbaar door leren jacks met Turkse vlaggen. Er zijn ook geruchten dat er al eerste schermutselingen hebben plaatsgevonden tussen beide subgroepen (vechtpartijen die mogelijk te maken hebben met 'land veroveren' en handel in drugs).' (lid drugsteam)

Follow-up

Resultaat van de gebiedsscan C&O is een gedegen profielschets van beide jeugdgroepen naar ernst (zowel wat betreft de totale groep als de individuele leden). Ook is duidelijk geworden welke contacten er precies zijn tussen beide jeugdgroepen. Een dergelijke analyse biedt de gemeente – zo is de inzet van het team – aanknopingspunten voor een goede integrale aanpak.

36 Een duidelijke dreigingsanalyse wat betreft provocatie en wederspanningheid. Dit wordt door de wijkagent onderschat, omdat hij als 'oude rot in het vak' deze groep zelf redelijk goed onder controle heeft.

Derde bijeenkomst: ‘Dader in beeld’

5.1 Didactisch format

De derde en in principe laatste bijeenkomst is gewijd aan daders en dadergroepen. Daartoe worden ook ‘risicogroepen’ gerekend: veelal probleemjongeren met een verhoogd risico af te glijden naar grotere en structurele betrokkenheid bij criminaliteit.

Bij het bespreken van de dader- en risicogroepen kunnen de volgende stappen worden gezet.

- 1 Bespreking op individueel niveau (kennen + info-uitwisseling). Daarbij wordt – voor zover relevant – ook gekeken naar mogelijke registratie in de Module Integrale Bevraging (MIB).
- 2 Formeren van subgroepen (op basis van relevante kenmerken). Naast de dadergroepen die vanuit het korps standaard aan de orde komen (bijvoorbeeld veelplegers of risicojongeren), kiezen de wijkteams ook zelf bepaalde dader- of risicogroepen die ze eens nader in beeld willen brengen.
- 3 Korte omschrijving van de problematiek van de risicogroep.
- 4 Ruwe schatting van het aandeel in het totale aantal misdrijven en/of overlast + indicatie van het totale aantal politiecontacten.
- 5 Suggesties voor aanpak.

5.2 Werkwijze

De derde bijeenkomst richt zich op dadergroepen (of risicogroepen).

Stap 1: Overzicht dadergroepen (vooraf gemaakt)

Er is een format ontwikkeld waarmee ieder korps zijn eigen vaste klantenlijst kan maken. Dat gebeurt vooraf.

Wat zijn vaste klanten?

Vaste klanten zijn diegenen die zeer regelmatig politiecontacten hebben. Belangrijk is dat hierbij vooralsnog geen selectie plaatsvindt op het soort contact. Vaste klanten kunnen hun status opbouwen op grond van contacten als verdachte, maar ook op grond van contacten als *betrokkene*.

Opmerking

Het is belangrijk om te realiseren dat hiermee dus niet alleen verdachten in beeld komen, maar iedereen die op enigerlei wijze vaak contact met de politie heeft. Iemand die regelmatig melding maakt van overlast, slachtoffers van misdrijven of personen die getuige zijn geweest van een misdrijf. Maar ook de jongere van 14 jaar die op straat rondhangt en ‘toevallig’ altijd vooraan staat als zich ergens ongeregelde heden voordoen, kan als betrokkene voorkomen op de vaste klantenlijst. We noemen dit risicogroepen.

Het predicaat ‘risicogroep’ verdienen ze met het feit dat het niet bij één of enkele keren blijft (de 80-20-regel). Het zijn personen die opvallend vaak overlast melden of opvallend vaak slachtoffer zijn van een misdrijf. Of personen die regelmatig slachtoffer én regelmatig verdachte zijn van een misdrijf (diffuus dader-slachtofferschap). En wellicht ook nog eens een enkele keer getuige.

Het zijn dader- of risicogroepen die, met andere woorden, interessant worden omdat ze zo veel politiecontacten hebben. En vanuit die invalshoek is het zinvol ze als *groep* eens nader onder de loep te nemen.

Het resultaat is een soort groslijst. Het enige criterium op basis waarvan vaste klanten zijn geselecteerd, is het *totale aantal politiecontacten*. Allerlei verschillende dader- en risicogroepen zijn hierin vertegenwoordigd.

‘Voor elk wat wils’

Zoals in voorgaand voorbeeld al duidelijk wordt, kan men uit de vaste klantenlijst allerlei interessante dader- en risicogroepen halen. En men kan tegelijkertijd zien welk beslag deze dader- en risicogroepen op de politiecapaciteit leggen.

Het selecteren van deze groepen gebeurt vanzelfsprekend op basis van de

37 Het gaat dan om leeftijd, naam en adres (inzicht in familieverbanden), en status van verdachte en/of betrokkene. De status van betrokkene kan ook nog apart in ogenschouw worden genomen. Binnen de groep betrokkenen vinden we melders, slachtoffers, getuigen, enzovoort.

gegevens die zijn vastgelegd in deze vaste klantenlijst.³⁷ Wat de vaste klantenlijst gebruiksvriendelijk maakt, is dat automatisch voor iedere 'vaste klant' is vastgelegd of hij veelpleger³⁸ is en in welk type misdrijven hij 'uitblinkt'.³⁹

We geven in tabel 1 enkele voorbeelden van mogelijk te selecteren dader- of risicogroepen met daarachter de gegevens die hiervoor zijn gebruikt.

Tabel 1: Dader- en risicogroepen met bijbehorende criteria

Dader- en risicogroepen	Criteria
Notoire melder	Veel politiecontacten als betrokkene (status melder) + overlast
(Zeer actieve) veelplegers	HKS-indicatie + straatkennis
Minderjarige doorstromers/ veelplegers	HKS-indicatie + straatkennis
Notoire overlastplegers	Veel politiecontacten als verdachte + overlast
Jeugdige overlastplegers	Veel politiecontacten als verdachte en/of betrokkene + overlast + leeftijd
25-minners	Veel politiecontacten als verdachte + leeftijd
Ernstige geweldplegers	Veel politiecontacten als verdachte + geweld

Het streven is op termijn de belangrijkste dader- en risicogroepen automatisch te markeren, zodat ze met een enkele druk op de knop kunnen worden uitgedraaid.⁴⁰

Groot beslag op politiecapaciteit

We hebben het hier – zoals gezegd – over vaste klanten op basis van het aantal politiecontacten. Dat betekent dat de groep die wordt geselecteerd altijd tot de top behoort. Om een indicatie te geven, volgt een geanonimiseerde 'vasteklantenlijst'. We hebben het over vaste klanten die in twee jaar tijd ieder gemiddeld rond de veertig politiecontacten hebben, met enkele extreme uit-

38 Op basis van HKS is bepaald of iemand een veelpleger is en, zo ja, welk type (meerpleger, veelpleger, zeer actieve veelpleger, oud-veelpleger).

39 Wat het (prevalente) criminaliteitsprofiel is.

40 Voor het format verwijzen we naar de website (Politie Kennisnet Nederland; www.politieenwetenschap.nl).

schietters tot meer dan tweehonderd politiecontacten! Het is een lijst van 25 vaste klanten die samen goed zijn voor ongeveer 1300 politiecontacten. Ook hier geldt – zoals uit deze gegevens blijkt – de 80-20-regel.

Voornaam	Initialen achternaam	Woonplaats	Straatnaam	Huisnummer	Geslacht	Nationaliteit	Geboortejaar	Vaste klant totaal	Vaste klant pleegplaats	Vaste klant woonplaats	Aantal malen verdachte	Aantal malen betrokkene
Johannes	D	Stad	Boeweg	281	M	NL	1965	204	204	176	40	164
Henk	H	Stad	Dorpsstraat	39	M	NL	1961	250	250	242	100	150
Brahim	K	Stad	Bolkelaan	2	M	NL	1966	58	58	56	18	40
Wilhelmina	J	Dorp			V	NL	1957	39	39	12	22	17
Susan	G	Stad	Fortlaan	3	V	NL	1964	40	40	39	4	36
Dirk Joh.	H	Dorp	Stadsbrink	82	M	NL	1994	41	41	40	10	31
Said	H	Stad	Nilweg	21	M	NL	1984	43	40	42	15	28
Mohamed	V	Stad	Weerweg	2	M	NL	1992	33	33	33	26	7
Martinus	G	Stad	Martweg	41	M	NL	1991	31	31	31	26	5
Nourdin	H	Stad	Smedweg	200	M	NL	1962	48	48	48	5	43
Ahmed	M	Stad	Smedweg	200	M	NL	1961	32	32	29	9	23
Cornelis	B	Stad	Dorpsstraat	39	M	NL	1986	40	39	37	2	38
Ali	I	Stad	Smeweg	200	M	NL	1985	33	33	31	2	31
Hakim	A	Stad			M	GH	1984	37	36	31	7	30
Evert	K	Dorp	Ganblad	214	M	NL	1986	30	30	30	15	15
Jaoud	W	Stad	Dorpsstraat	39	M	NL	1965	33	33	30	6	27
Hendrika	R	Stad	Onbekend	0	V	NL	1984	32	32	3	19	13
Fabian	B	Stad	Korweg	6	M	NL	1962	31	25	31	11	20
Leo	V	Stad	Smedweg	11	M	NL	1985	29	28	29	9	20
Mohamed	J	Dorp	Onbekend	999	M	NL	1958	54	47	49	11	43
Omar	E	Stad	Smeweg	200	M	NL	1969	32	32	29	13	19
Cumhur	H	Stad	Wenweg	31	M	NL	1988	37	37	37	25	12
Gerard	K	Stad	Dorpsstraat	39	M	NL	1986	29	29	28	12	17
Maurits	E	Stad	Ireneweg	11	M	NL	1984	40	40	40	8	32
Korkut	O	Stad	Domweg	13	M	TR	1983	32	32	32	1	31
Totaal								1308	1289	1185	416	892

Hoe wordt deze lijst aangeboden?

De opbouw van de vasteklantenlijst voldoet aan de eis van overzichtelijkheid. Dat betekent dat alle beschikbare informatie wordt ‘opgeknipt’ in delen of niveaus. Dat loopt van algemeen naar gedetailleerd.⁴¹

41 Standaard wordt in het eerste overzicht weergegeven: personalia, woonplaats en adres, geslacht, geboortejaar en nationaliteit. In de daaropvolgende overzichten worden alleen personalia en geboortejaar meegenomen.

- Het eerste overzicht geeft alle vaste klanten (zoals de lijst hiervoor).⁴²
- Het tweede overzicht geeft voor iedere vaste klant het aantal politiecontacten naar delictsoort.
- Vervolgens kan men – naar keuze (en geautomatiseerd) – allerlei specifieke dader- of risicogroepen selecteren.⁴³
- Tot slot moet er op termijn een koppeling worden gelegd naar een volgende niveau, voor meer gedetailleerde informatie (op het niveau van personen → MIB).

In bijlage 4 vindt u een schematisch overzicht.⁴⁴

Reguliere dadergroepen en bijzondere risicogroepen

Met de vasteklantenlijst biedt de gebiedsscan C&O de mogelijkheid – naast de reguliere dadergroepen (zoals veelplegers, geweldplegers of hardkernjongeren) – allerlei dadergroepen of risicogroepen onder de loep te nemen.

In veel gemeenten is een lijst gemaakt van notoire overlastveroorzakers. Het gaat bijvoorbeeld om de top vijftig⁴⁵ van personen die de meeste politiecontacten hebben, gerelateerd aan overlast. Het is schokkend om te constateren dat een dergelijk beperkte groep verantwoordelijk is voor een substantieel deel van de overlast. Om nog maar niet te spreken van het beslag dat wordt gelegd op de politiecapaciteit.⁴⁶ Verderop wordt dat beschreven in een praktijkvoorbeeld.

De jeugdige overlastveroorzaker komt in beeld als uit de lijst van notoire overlastveroorzakers de groep die jonger is dan 25 jaar wordt geselecteerd. In sommige korpsen is men nog verdergegaan. Men ontdekte een groep jongeren die – zoals een wijkagent het uitdrukte – ‘altijd en overal met hun neus vooraan’ staat. De jongeren worden vaak als betrokkene (en sporadisch als verdachte) bij overlastincidenten gesignaleerd en ze zijn jong (< 15 jaar). Deze

42 Aflopend van de vaste klant met de meeste politiecontacten. Men kan zelf bepalen waar de grens komt te liggen.

43 Een aantal is van tevoren aangemaakt en kan met één druk op de knop worden geselecteerd.

44 De vasteklantenlijst wordt vooralsnog direct uit het bedrijfsprocessensysteem gehaald. Korpsen die willen gaan werken met de vasteklantenlijst worden door de Taskforce Programma Ontwikkeling Gebiedsgebonden Politie (POGP) ondersteund bij het realiseren daarvan. Inzet is dat op korte termijn de vasteklantenlijst direct gekoppeld wordt aan het MIB. Voordelen daarvan zijn landelijke toegankelijkheid, uniformiteit én steeds de meest actuele gegevens.

45 Dat kan afhankelijk van de omvang van een gemeente oplopen tot bijvoorbeeld een top vijfhonderd. In de grote gemeenten worden dergelijke lijsten vaak op kleinere schaal samengesteld (voor een wijk of een deelgemeente).

46 Denk hierbij aan de 80-20-regel!

risicogroep kreeg de kwalificatie ‘*rising stars*’, want het is een kwestie van tijd dat ze ook als verdachte in beeld zal komen. Verschillende wijkteams hebben de groep in beeld gebracht. In deze gemeenten wordt voor deze jeugd een aparte aanpak ontwikkeld onder het motto ‘voorkomen is beter dan genezen’.

Stap 2: Analyse en verdieping

Tijdens de bijeenkomst worden de verschillende lijstjes (met specifieke dader- of risicogroepen) getoond op een scherm (en als kopie uitgedeeld). Meestal wordt daarbij een voorselectie gemaakt. Dat betekent dat de getoonde lijst alleen de vaste klanten geeft die in het werkgebied van het team wonen. Als de lijst niet te omvangrijk is, wordt ook wel een gemeentelijke vasteklantenlijst genomen, waarop de vaste klanten uit het werkgebied in kleur zijn gemarkeerd.

Analyse en verdieping

De personen worden stuk voor stuk besproken. Daarbij wordt steeds gekeken naar:

- kent het team de persoon;
- heeft men aanvullende actuele informatie; en
- ziet het team aanknopingspunten voor een gerichte aanpak van bepaalde groepen?

Er is daarbij een automatische koppeling gelegd tussen de betreffende lijst en het MIB. Dat betekent dat alle personen die een registratie hebben, in MIB automatisch (‘door één druk op de knop’) gepresenteerd kunnen worden (met foto, antecedenten, enzovoort). Foto’s blijken vaak ‘het geheugen op te frissen’. Wijkagenten die bepaalde vaste klanten niet goed op het netvlies hebben, worden hiermee geholpen. Belangrijker is dat het MIB ook inzichtelijk maakt of de betreffende persoon antecedenten heeft in andere regio’s.

De verdiepingsslag bestaat uit het vaststellen van mogelijke dwarsverbanden tussen bepaalde dadergroepen en of personen binnen die groepen zijn aangemerkt als CIE-subject. In een breder verband is ook van belang vast te stellen of personen op de vasteklantenlijst op de agenda staan van netwerkpartners. En zijn dat personen met wie de politie of juist de netwerkpartners bemoeienis moet(en) hebben? Wie is, kortom, primair verantwoordelijk voor deze specifieke risicogroepen?

Voorbeeld

E.K. staat te boek als ernstige geweldpleger (35 politiecontacten in de laatste twee jaar, waarvan het merendeel als verdachte van geweld en enkele malen als betrokkene, zowel getuige als slachtoffer). Dat slachtofferschap moet volgens de wijkagent centrum 'met een korreltje zout genomen worden'.

Uit de landelijke registratie blijkt hij enkele jaren terug zeer actief te zijn geweest in de regio Utrecht. Daar was men niet van op de hoogte. Navraag leert dat hij hand- en spandiensten verleende aan een groep criminelen. Het vermoeden was, dat hij werd ingezet bij afpersing en het innen van beschermingsgelden.

Op die manier wordt de kennispositie van het wijkteam beter. En het komt regelmatig voor dat verouderde of onjuist geregistreerde gegevens kunnen worden gecorrigeerd.

Wat ook gebeurt, is dat bij de bespreking van deze dader- of risicogroepen patronen of kenmerken zichtbaar worden die interessant zijn voor een mogelijke aanpak. Verderop volgen enkele praktijkvoorbeelden. Hier een klein voorshot.

Voorbeeld

Op de vasteklantenlijst komen zeven personen voor die frequent de politie bellen om te klagen over overlast. Drie van hen hebben het afgelopen jaar samen meer dan 180 keer melding gedaan van overlast! Besloten wordt dat de wijkagent samen met de wijkcoördinator deze notoire klagers gaat bezoeken. Inzet is de 'aanslag op de capaciteit van de meldkamer' terug te dringen.

Voorbeeld

Bij het doorspreken van de lijst jeugdige overlastveroorzakers komen bepaalde achternamen vaker voor. In de bespreking wordt al snel duidelijk dat het om jongeren uit hetzelfde gezin (of dezelfde familie) gaat.

Uit het commentaar van de betrokken wijkagenten blijkt, dat het families betreft die in meerdere opzichten goede bekenden zijn van de politie: gezinnen met veel kinderen, waar de volgende lichter 'al staat te wachten'.

Het team besluit binnen zijn werkgebied deze gezinnen (families)

eens te inventariseren. Wellicht dat onder regie van de gemeente acties kunnen worden ondernomen waarmee wordt voorkomen dat de volgende generatie doorgroeit naar de status ‘notoire overlastpleger’.

Stap 3: Prioritering en aanpak

Als in voorgaande stap aanknopingspunten zijn gevonden voor een gerichte aanpak van bepaalde dader- of risicogroepen worden alle personen die hieraan voldoen geormerkt en getypeerd. Iedere persoon wordt voorzien van een indicatie van het beslag dat hij legt op politiecapaciteit en er worden (eventueel) suggesties gedaan voor een mogelijke aanpak.⁴⁷

Prioritering en aanzet tot een gedifferentieerde aanpak

Drie aspecten zijn ‘nieuw’ aan deze aanpak. Ze vormen tevens de opbrengst van deze werkwijze.

- Allereerst wordt heel concreet een bepaalde dader- of risicogroep aangeduid. Het gaat om 23 gezinnen (met naam en adres) of om 120 notoire overlastveroorzakers, waarvan er 37 kampen met ernstige psychische stoornissen. Het gaat om twaalf bewoners die bij het minste of geringste de politie bellen (melders). Bij het ontwikkelen van een aanpak kan men zich dus heel specifiek richten op deze groep. En – wat niet onbelangrijk is – men kan ook gemakkelijk controleren of de aanpak effect sorteert.
- Tegelijkertijd maakt men duidelijk hoeveel beslag deze groep legt op de beschikbare politiecapaciteit én wat het aandeel is van deze groep in bijvoorbeeld overlast of geweld. Daarmee wordt het belang van een gezamenlijke aanpak onderstreept.
- Voor het gebiedsgebonden werk betekent het – zoals eerder opgemerkt – dat de focus niet meer gericht is op incidenten of individuen, maar op fenomenen en groepen. Waar de wijkagent voorheen zelf probeerde op incident- of persoonsniveau dergelijke ‘brandjes te blussen’ (met alle inspanningen van dien), wordt nu gekeken naar een aanpak van alle soortgelijke personen in één keer.

‘Hoe vaak ik daar niet ben geweest! (adres van een ernstig psychisch gestoorde vrouw, die voor veel overlast zorgt – red.) En dan weer bel-
len naar de GGZ. Die kwamen dan kijken en zeiden dat ze geen ge-

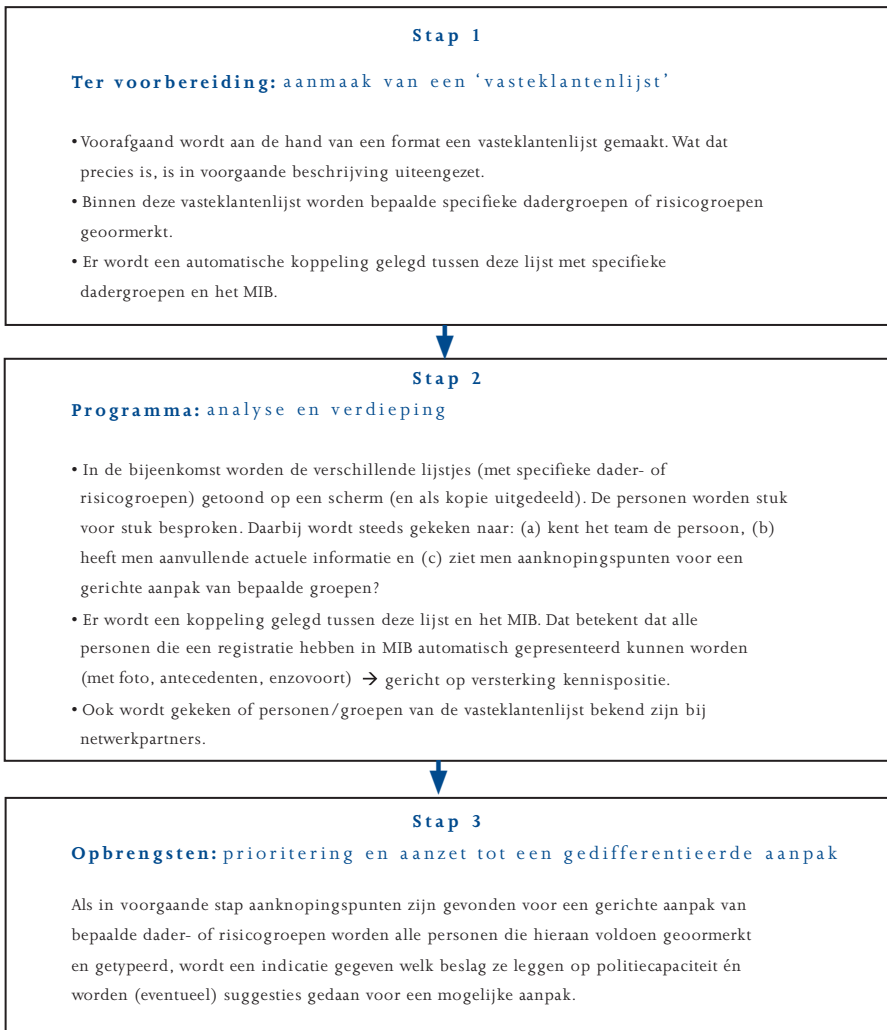
47 Er worden bijvoorbeeld een ‘Veelplegerstoppen’ en een ‘Jeugdstoppen’ gemaakt die extra aandacht krijgen van het team.

dwongen opname konden doen. Ze was geen gevaar voor zichzelf of haar omgeving. En de volgende dag was het weer raak.' (wijkagent)

Ter afsluiting

De derde bijeenkomst wordt afgesloten met een opsomming van de door het team gestelde prioriteiten. Het gaat dan om een lijst met belangrijkste problemen en de daaraan gekoppelde analyses. Deze lijst vormt de belangrijkste uitkomst van de gebiedsscan.

Ook hier ter afsluiting een schematische weergave.

5.3 Praktijkvoorbeeld: notoire overlastgevers

Analyse & verdieping 1

Bij bespreking van de vasteklantenlijst van Bureau Malten blijkt de helft van de personen te typeren als notoire overlastpleger. Als het team deze groep onder de loep neemt, blijkt dat het overgrote deel psychische problemen heeft én iedere vorm van hulp weigert ('zorgmijders'). (straatkennis ↔ systeemkennis)

Een groot probleem is dat de mogelijkheden beperkt zijn om dergelijke personen tegen hun wil te behandelen of op te nemen. En zolang dat niet gebeurt, bezorgen zij de buurt veel overlast en de politie – zoals we hierna kunnen zien – veel werk.

Het wijkteam besluit twee of drie casussen eens op papier te zetten (straatkennis; actie 1).

Men beoogt hiermee drie dingen.

- 1 Men wil de gemeente duidelijk maken hoe ernstig de overlast is die deze mensen veroorzaken. En daarmee onderstreept het politieteam tevens dat het de klachten van bewoners in dezen serieus neemt.
- 2 Het geeft een concreet beeld van een groep die in termen van zorg 'tussen wal en schip raakt'.
- 3 Duidelijk wordt hoeveel tijd het de politie kost dergelijke meldingen af te handelen.

Analyse & verdieping 2

Om een indruk te geven van het beslag dat deze kleine groep legt op de reguliere politiecapaciteit zet de informatieanalist de cijfers op een rij (actie 2). Een groep van 33 'vaste klanten' is in één jaar tijd bijna tweehonderd keer betrokken bij een overlastincident. De personen hierbinnen die het predicaat 'notoire overlastpleger met psychische problematiek' krijgen opgeplakt, nemen daar het leeuwendeel van voor hun rekening. Kort gezegd komt het erop neer dat slechts zeventien personen verantwoordelijk zijn voor 160 overlastincidenten!

Op een totaal van 1380 overlastincidenten gaat het om ruim 10% van de totale overlast in gemeente Dorp.⁴⁸

48 Bestaande uit zeven verschillende dorpskernen, ontstaan uit het samenvoegen van twee gemeenten.

Follow-up

De gemeente heeft – geconfronteerd met deze cijfers – contact opgenomen met diverse hulpverleningsinstellingen (waaronder GGZ). Uiteindelijk is er een actieplan ontwikkeld en uitgevoerd waarbij politie, gemeente, een crisisteam (onder auspiciën van de GGZ) en de buurt zich gezamenlijk bekommeren om deze zeventien personen. Dat heeft geresulteerd in extra ambulante zorg, mantelzorg vanuit de buurt en drie vrijwillige opnames. Aan het eind van het jaar wordt de balans opgemaakt, maar nu is al duidelijk dat het aantal overlastincidenten en onnodig gebruik van de politiecapaciteit aanmerkelijk zijn teruggedrongen.

Deel 3: Randvoorwaarden en opbrengsten

Randvoorwaarden

6.1 Organisatorische randvoorwaarden

Drie bijeenkomsten (ochtend of middag) per politieteam

Mits er sprake is van een goede voorbereiding, kan volstaan worden met drie bijeenkomsten van ieder één dagdeel. In wezen moeten hiervoor de reguliere overlegmomenten van het wijkteam worden benut. Het uitvoeren van de gebiedsscan Criminaliteit en Overlast kan beschouwd worden als een goed gestructureerd werkoverleg.

Het is daarbij belangrijk dat er enige tijd tussen de verschillende bijeenkomsten zit. Deze tijd wordt benut om bepaalde zaken verder uit te zoeken. Dat kunnen zowel aanvullende analyses op criminaliteitsontwikkelingen zijn als het inwinnen van nadere informatie bij gemeentelijke diensten, woningbouwcorporaties, jeugd- en jongerenwerk, winkeliersverenigingen of bewoners in een bepaalde straat.

Van het wijkteam moet een selectie deelnemen aan deze bijeenkomsten. Het gaat in ieder geval om de gebiedsgebonden agenten (wijkagenten), de taakaccenthouders (zeker de taakaccenthouder jeugd) en de teamchef.⁴⁹

Opmerking

Uitvoering van de gebiedsscan C&O is geen extra activiteit, maar behoort een thematisch onderdeel van de reguliere briefing te zijn.

Procesbegeleider

In het kader van de landelijke invoering van de gebiedsscan C&O worden voor ieder korps drie tot vier medewerkers opgeleid (en vervolgens in de pilotfase gecoacht) om de wijkteams te begeleiden bij de uitvoering ervan. De voor-

⁴⁹ Afhankelijk van de besproken onderwerpen is het zinvol iemand extra te laten aanschuiven. In de eerste bijeenkomst kan men denken aan de taakaccenthouders milieu en verkeer, bij de bespreking van de dadergroepen aan de taakaccenthouder opsporing en bij de bespreking van de CIE-subjecten bijvoorbeeld iemand van het researchteam.

keur gaat uit naar staffunctionarissen met een duidelijk mandaat van de korpsleiding.⁵⁰

Ondersteuning informatieanalist

De bijeenkomsten leveren meestal vragen op om op bepaalde thema's een verdiepingsslag te maken. Om wat voor zedenzaken gaat het? Waaruit bestaat precies de stijging in branden? Wat is het aandeel van huiselijk geweld binnen het totale aantal geweldsmisdrijven? Is er zicht op recidive bij huiselijk geweld? Kunnen de notoire overlastveroorzakers onder de 25 jaar in beeld worden gebracht? Hoeveel illegale dumpingen van hennepafval hebben er afgelopen jaar in het buitengebied plaatsgevonden, waar, en ging het om grote hoeveelheden?

De aanwezigheid van de informatieanalist is ook bedoeld omdat deze mee kan sturen in het formuleren van de juiste (haalbare) verdiepingsvraag. De teamchef geeft vervolgens formeel opdracht tot de aanvullende analyse.

Het Programma Ontwikkeling Gebiedsgebonden Politie (POGP) biedt op dit front ondersteuning. Het gaat dan om training en coaching van de informatieanalisten bij het uitvoeren van de gebiedsscan C&O en om de eventuele aanschaf van noodzakelijke softwarepakketten.⁵¹

Rapportage

Veel winst wordt geboekt als de bijeenkomsten zorgvuldig worden vastgelegd. Daarmee is een belangrijk deel van een later Lokaal Criminaliteits- en Veiligheidsbeeld (zie hoofdstuk 7) al geschreven. Deze taak zou bij voorkeur gelegd moeten worden bij een ervaren analist of – indien deze niet beschikbaar is – een senior beleidsmedewerker. De verslaglegging bestaat uit:

- een gedetailleerd verslag van de bijeenkomst (dus géén samenvattende verslaglegging);
- een lijst met actiepunten (welke zaken worden nader uitgezocht, door wie en wanneer vindt terugkoppeling plaats?);
- een lijst met (voorlopige) prioriteiten (zaken die het wijkteam als prioriteit bestempelt apart noteren).

50 Voor een nadere profielbeschrijving verwijzen we naar bijlage 5. Daarin wordt aansluiting gezocht bij het Landelijk HRM-bureau.

51 Voor een nadere uitwerking van dit onderdeel verwijzen we naar bijlage 6.

6.2 Procesmatige randvoorwaarden

Welke informatie is nodig voor de gebiedsscan C&O?

We maken onderscheid tussen standaardinformatie en specifieke informatie.

1 Standaardpakket

Als integraal onderdeel van de gebiedsscan C&O krijgt iedere wijkagent een vast pakket aan standaardinformatie geleverd. Het is informatie die de wijkagent nodig heeft om zich een goed beeld te vormen van de criminaliteit en overlast in de wijk.

Dat betreft allereerst cijfers over misdrijven en incidenten, en daarnaast gegevens over specifieke dadergroepen. Het streven is dat deze standaardinformatie landelijk zo veel mogelijk op uniforme wijze aan de wijkteams wordt aangeleverd.⁵² Korpsen krijgen daarbij ondersteuning van een *taskforce* van analisten (afkomstig uit verschillende korpsen) die wordt aangestuurd vanuit de POGP.

2 Aanvulling op het standaardpakket

Ieder wijkteam kan behoefte hebben aan een uitbreiding van dit standaardpakket. In het kader van de gebiedsscan C&O geeft het team zelf aan welke extra informatie het denkt nodig te hebben om zijn werk goed te doen. Dat kan van alles zijn: een periodiek overzicht van de verkeersongevallen in de wijk, op geregelde tijden een actuele lijst met notoire spijbelaars, de adressen van de gezinnen in het werkgebied waar de Raad voor de Kinderbescherming of Bureau Jeugdzorg actief is, enzovoort.

‘Het wijkteam wilde graag periodiek een actuele lijst namen en adressen van notoire spijbelaars. Men kon deze jongeren dan op straat gemakkelijker herkennen en in de gaten houden. Ook kon eens een huisbezoek worden geregeld waarin de ouders op hun verantwoordelijkheid werden gewezen.

Ik zou dat ‘wel even’ regelen. Dat bleek niet eenvoudig. De gemeente beschikte niet over gegevens over schoolverzuim van jongeren die in de buurgemeente op school zaten. Ook werden alleen namen en school geregistreerd en geen adressen.

52 In bijlage 7 gaan we kort in op de twee belangrijkste bronsystemen voor cijfers over criminaliteit.

Naar aanleiding van de wens van de wijkagenten is dat nu goed geregeld. Iedere drie maanden stuurt de leerplichtambtenaar een actuele lijst naar het wijkteam en dan spreken we de namen stuk voor stuk even door.' (schoolagent)

3 Specifieke informatie

Zoals uit de beschrijving van de methodiek blijkt, gaan teams daarnaast aanvullende (tactische) analyses vragen. Bijvoorbeeld een hotspotanalyse van auto-inbraak, een uitsplitsing van geweldsmisdrijven in huiselijk geweld en uitgaansgeweld of een namenlijst met veelplegers, risicojongeren en notoire geweldplegers. Het gaat dan om specifieke informatie die het wijkteam nodig heeft om bepaalde zaken wat diepgaander te kunnen onderzoeken.

Hoe wordt de informatie voor de gebiedsscan C&O aangeboden?

Op dit punt verschilt de gebiedsscan C&O fundamenteel van de her en der ontwikkelde wijkmonitors, wijkveiligheidsscans, buurtscans, wijkthermometers, enzovoort. Bij de gebiedsscan C&O wordt geen overvloedige informatie verzameld die vervolgens 'wordt uitgestort' over het team (dat er vervolgens niets mee doet). Het wijkteam bepaalt voor een belangrijk deel welke informatie het nodig heeft. Maar nog belangrijker is de wijze waarop de informatie vervolgens wordt aangeleverd.

Voor de informatie geldt dat deze altijd gedoseerd wordt aangeboden op twee, drie of zelfs vier niveaus. Het eerste niveau is globaal, kort en overzichtelijk. Het tweede niveau levert vervolgens meer 'en detail' informatie. Het derde niveau bestaat uit de basisgegevens. Het gaat dan om de processen-verbaal of mutaties zoals vastgelegd in het bedrijfsprocessensysteem. In bijlage 8 geven we twee praktijkvoorbeelden.

De kern van de methodiek is dat het wijkteam vanuit de globale gegevens (eerste niveau) kiest op welke specifieke onderdelen het meer gedetailleerde informatie wil (dus informatie op het tweede, derde en eventueel vierde niveau). Met deze werkwijze wordt voorkomen dat wijkteams worden 'overvoerd' met te veel informatie.

Persoonlijke wijkmap en infokalender

Iedere wijkagent krijgt vooraf een persoonlijke wijkmap. Daarin zit alle noodzakelijke informatie voor het uitvoeren van de gebiedsscan C&O. Zoals hiervoor beschreven, is een deel daarvan standaard en voor ieder team hetzelfde; een ander deel is specifiek en afhankelijk van de keuzes van het betreffende team.⁵³

Omwille van efficiency gaat de voorkeur uit naar een digitale wijkmap. Ieder teamlid heeft een eigen digitale wijkmap, met daaronder in submappen de relevante bestanden. Dan kunnen periodiek de noodzakelijke updates via intranet worden verstuurd (en de oude versies worden verwijderd).

Voor de bijeenkomsten van de gebiedsscan C&O zelf is het echter noodzakelijk dat de wijkagenten geprinte versies krijgen van het materiaal. De praktijk leert dat alleen de bespreking van een lijst notoire overlastgevers of het analyseren van criminaliteitsontwikkelingen via een digitale weergave op een groot scherm niet werkt. De wijkagent wil tijdens de bespreking zelf door zijn materiaal kunnen bladeren en terugbladeren. De een is ook sneller dan de ander in het verwerken van informatie. Daarom wordt afgesproken dat de wijkagenten tijdens de bijeenkomsten ook de beschikking krijgen over geprinte versies van het materiaal.

De digitale wijkmap is niet alleen tijdens de gebiedsscan C&O in gebruik. Iedere paar maanden worden gegevens geactualiseerd via intranet. Aansluitend dient dan bij de reguliere briefing tijd te worden ingeruimd om deze geactualiseerde gegevens door te spreken (zie 'Onderhoud door het jaar heen'). Deze tussentijdse actualisering wordt ook wel aangeduid met de term 'infokalender'.

6.3 De gebiedsscan is geen eenmalig kunstje

De gebiedsscan C&O moet een van de pijlers worden van gebiedsgebonden politiewerk. De methodiek is erop gericht het team volwaardig te betrekken bij het vaststellen van de prioriteiten op het gebied van criminaliteit en overlast op wijkniveau. Daarmee is het hún product.

Eén keer per jaar een update

Aan het begin van ieder jaar wordt één keer uitgebreid stilgestaan bij de ontwikkelingen op het gebied van criminaliteit en overlast. Het team bepaalt dan welke zaken in zijn ogen nader moeten worden uitgediept en vervolgens welke daarvan prioriteit moeten krijgen in de aanpak. Daarmee is de eerste stap gezet.

Onderhoud door het jaar heen

Gedurende het jaar wordt vier tot vijf keer gekeken hoe de aanpak werkt. Om de twee à drie maanden bespreekt het hele team de vorderingen.

- Het team krijgt dan de cijfers over de afgelopen periode (via intranet in de digitale wijkmap) en kan zien of bepaalde vormen van overlast of criminaliteit zijn toegenomen, afgenomen of gelijk gebleven. Is het aantal overlastincidenten onder de noemer ‘burengerucht’ in de afgelopen drie maanden afgenomen? Waarom is het uitgaansgeweld de afgelopen maanden juist gestegen? Zijn er minder meldingen binnengekomen van illegale dumpingen van hennepafval?
- Dat zijn óók de momenten waarop het team de gestelde prioriteiten van de voorgaande gebiedsscan C&O doorspreekt en kijkt hoe het ermee staat.

‘We reserveren hiervoor iedere twee maanden een deel van de reguliere briefing. Ik gebruik het om concreet te sturen op bepaalde opdrachten. Deze zijn vaak gekoppeld aan de zaken die in de gebiedsscan C&O zijn benoemd. Hoe staat het met de inventarisatie van de twee geselecteerde jeugdgroepen? Is er al zicht op de omvang van de geweldpleging en op de intimidatie tussen groepen (Koerdische en Turkse) leerlingen op het ROC? Heeft de gemeente in samenwerking met de verantwoordelijke woningbouwvereniging al geïnventariseerd of in de betreffende flats veel illegalen zijn gehuisvest?’ (teamchef)

- Deze bijeenkomsten door het jaar hebben ook nog een derde doel. Dat valt te kwalificeren als regulier onderhoud van belangrijke informatie over criminaliteit en overlast. Dan worden bijvoorbeeld de lijsten van risico- of dadergroepen doorgelopen en wordt gekeken of er veranderingen zijn opgetreden en of de informatie nog actueel is. In dat kader kan bijvoorbeeld een CIE-functionaris aanschuiven of iemand die de coördinatie heeft met betrekking tot de veelplegersaanpak.

Daarnaast vormt de aanpak vanzelfsprekend ook onderdeel van de reguliere briefing. Het gaat dan om de dagelijkse aansturing van het gebiedsgebonden politiewerk, waarbij thema’s uit de gebiedsscan leidraad vormen.

Alleen door op deze manier te werken, wordt de gebiedsscan C&O geen eenmalig kunstje, maar een kwaliteitsinstrument in het gebiedsgebonden werk.

6.4 Kennisnet

Onder auspiciën van het POGP en het Programma Politie & Wetenschap start ook een monitor. Daarvoor wordt een vast protocol ontwikkeld waarbij de korpsen die werken met de gebiedsscan C&O periodiek worden bezocht. Gekeken wordt naar mogelijke knelpunten, nieuwe ontwikkelingen en *best practices*. Deze krijgen een prominente plaats op Politie Kennisnet Nederland (PKN; zie voor meer informatie www.politieenwetenschap.nl). De speciaal hiervoor ontwikkelde website geeft allereerst informatie over diverse formats (en standaardformulieren) die worden gebruikt in de gebiedsscan C&O. Daarnaast zal de site een uitwisselingsplatform zijn voor korpsen die werken met de gebiedsscan C&O. Tevens worden via dit kanaal nieuwe trends gezet en inzichten gedeeld die kunnen bijdragen tot verdere ontwikkeling van de gebiedsscan.

Bijzondere opbrengsten en toepassingen

De gebiedsscan Criminaliteit & Overlast is een nuttig instrument voor zowel interne beleidsmatige en operationele sturing en prioritering als externe signalering en advisering. Dat laatste vooral met het oog op de inbreng in het kader van het lokale veiligheidsbeleid.

7.1 Interne sturing binnen korpsen

De prioriteiten die op basis van de gebiedsscans door de wijkteams worden geformuleerd, zijn de leidraad voor het invullen van concrete activiteiten bij het gebiedsgebonden werk. Wijkteams worden zo door het jaar heen gestuurd door voornoemde prioriteiten. De gebiedsscans vormen de basis bij het maken van jaarplannen en bij het maken van werkplannen. De gebiedsscan is hiermee een belangrijk onderdeel van de interne beleidscyclus en fungeert als sturingsinstrument.

Op deze manier beschikken de politie en haar strategische partners – zoals hierna duidelijk wordt – ook over een gezamenlijke informatiebasis om het lokale veiligheidsbeleid op te baseren.

7.2 Externe signalering en advisering

De signalering en advisering van het lokale bestuur over de belangrijkste problemen op het gebied van criminaliteit, onveiligheid en overlast geschiedt met behulp van het Lokaal Criminaliteits- en Veiligheidsbeeld (LCVB). Het LCVB is de (verplichte) jaarlijkse rapportage aan het gemeentebestuur. Dit past binnen de landelijke taakstelling van de politie.⁵⁴

De gebiedsscan C&O is op een zeer eenvoudige wijze om te zetten in een

⁵⁴ Zoals afgesproken in de notitie *Landelijke Prioriteiten Nederlandse Politie 2008-2011*.

LCVB. Daarvoor is een standaard ontwikkeld, die aansluit bij de landelijke standaard voor het Regionaal Criminaliteits- en Veiligheidsbeeld (in ontwikkeling) en de Landelijke Criminaliteitskaart van de nationale politiedienst IPOL.

Vier vragen zijn hierbij relevant.

- Hoe kom je van gebiedsscans C&O naar een gemeentelijk beeld?
- Hoe plan je de gebiedsscan in de bestuurlijke cyclus?
- Hoe ziet het LCVB aan de gemeente eruit?
- Welke rol speelt dit advies van de politie (het LCVB) in het gemeentelijk integraal veiligheidsbeleid?

Van gebiedsscan naar gemeentelijk advies: stukjes van de puzzel

De gebiedsscan C&O wordt uitgevoerd binnen het werkgebied van een politieteam. Dat werkgebied beslaat soms de gehele gemeente (bij kleinere gemeenten) en soms delen van een gemeente. In dat laatste geval zijn er dus meerdere politieteams, die ieder een deel van de gemeente voor hun rekening nemen.

Kern van de werkwijze van de gebiedsscan C&O is dat het inzicht biedt in de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van criminaliteit en overlast tot op wijkniveau. Het team geeft daarbij aan welke zaken prioriteit of aandacht verdienen: het uitgaansgeweld in het centrum, de auto-inbraken in de twee nieuwbouwwijken aan de rand van de stad, de drugsoverlast in een specifieke wijk waar een opvang voor verslaafden is gehuisvest of de diverse problematische jeugdgroepen die zich verspreid in de verschillende wijken ophouden. Soms gaat het om zaken:

- die specifiek zijn voor een wijk (of zelfs bepaalde locaties in die wijk);
- die gelden voor enkele wijken;
- die gemeentebreed gelden.

‘Stapelen’ van gebiedsscans

Bij kleinere gemeenten geldt dat de uitkomsten van de gebiedsscan C&O direct het beeld geven van de gehele gemeente. Bij grotere gemeenten moeten de uitkomsten van meerdere gebiedsscans worden samengevoegd. Optioneel is een LCVB op werkeenheid/bureauniveau. Daarbij is de rapportage gericht aan de stadsdeelcoördinator of -voorzitter.

Het resultaat is een LCVB waarin goed onderbouwd wordt geschetst (tot op wijkniveau) waar in termen van criminaliteit en/of overlast aandacht aan moet worden besteed. In sommige gevallen beperkt dat zich tot één of enkele wijken (inclusief een analyse waarom het zich specifiek daar afspeelt) en

soms geldt het voor de gehele gemeente. We noemen dit ‘het stapelen van gebiedsscans’.

‘Je ziet in één oogopslag hoe bepaalde vormen van criminaliteit of overlast zich ontwikkelen in de hele gemeente, in de verschillende wijken of binnen ons eigen werkgebied. Auto-inbraken zijn bijvoorbeeld met 40% gestegen en die stijging is eigenlijk zichtbaar in alle wijken. Uitgaansgeweld is gelijk gebleven en concentreert zich in het centrum. Dat is dus typisch een thema voor ons, want het ligt in ons werkgebied.

Huiselijk geweld en burenruzies zijn vooral in de twee nieuwe wijken (Segwaert en Goudappel) gestegen. In die laatste gevallen zoek je als team natuurlijk naar verklaringen waarom ze wel in deze en niet in andere wijken zijn gestegen.’ (wijkagent)

Bij het in beeld brengen van de diverse overlastlocaties is het gemakkelijk voor te stellen hoe dat stapelen werkt. Als alle teams in de betreffende gemeente de overlastlocaties voor hun werkgebied in beeld brengen en deze overzichten worden samengevoegd, krijgt men een gemeentebreed beeld van de overlastlocaties naar soort en ernst.

Schrijven LCVB

Wie zorgt uiteindelijk voor het schrijven van het LCVB? Het verdient de voorkeur de verslaglegging van de bijeenkomsten van de gebiedsscan C&O te koppelen aan het uiteindelijke schrijven van het LCVB (het stapelen van diverse gebiedsscans). Deze taak kan worden gelegd bij een ervaren analist (of de centrale analyse-eenheid waarvan deze deel uitmaakt). Indien dit niet tot de mogelijkheden behoort, kan men kiezen voor een senior beleidsmedewerker.

Planning binnen de reguliere beleidscyclus

De uitvoering van de gebiedsscan C&O dient ingepast te worden in de reguliere beleidscyclus (intern en extern richting openbaar bestuur). De gebiedsscan wordt zodanig gepland dat hij als (belangrijke) input dient voor het integraal veiligheidsbeleid van de betrokken gemeente. Door deze werkwijze drukt het politieteam een belangrijke stempel op de uiteindelijke lokale veiligheidsplannen. Deze vormen op hun beurt weer (mede) de basis voor de team- en korpsjaarplannen, enzovoort.

In de praktijk komt het erop neer dat het realiseren van de randvoorwaarden (waaronder de tijdsplanning) al in september begint. In november vin-

den de voorbereidende gesprekken plaats met teamchefs en aansluitend wordt in de maanden december, januari en februari (met in het uiterste geval een uitloper tot maart) de bijeenkomsten gehouden. Maart en april zijn vervolgens gereserveerd voor het schrijven van het LCVB én de fiatteringsronde binnen het korps. In mei wordt het LCVB formeel aangeboden aan de diverse gemeenten.

De planning wordt dus afgestemd met de gemeente. Deze geeft aan wanneer ze graag het advies van de politie wil hebben, zodat dit kan worden meegenomen in het gemeentelijk veiligheidsbeleid.

	September-december	Januari	Februari	Maart	April	Mei
Invullen randvoorwaarden						
Vorbereidende gesprekken teamchefs						
Uitvoering gebiedsscan C&O						
Rapportage + interne fiatteringsronde						
Aanbieden LCVB aan gemeente						

Rapportage aan gemeente: format LCVB

Veel aandacht is in de pilotfase besteed aan de wijze waarop gerapporteerd wordt aan de gemeente. Ook hier gelden de ‘gouden regels’ van de gebiedsscan C&O: overzichtelijk, to the point, op hoofdlijnen⁵⁵ en goed aansluitend bij de thema’s die relevant zijn in het lokale veiligheidsbeleid.

Er is landelijk een uniform format ontwikkeld waarmee de uitkomsten van de gebiedsscans C&O worden verwerkt in het LCVB. We verwijzen hiervoor naar bijlage 10 en 11. In bijlage 11 is de koppeling gelegd tussen de landelijke doelstellingen⁵⁶ en de richtlijnen van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). In bijlage 10 is het daarop gebaseerde format van het LCVB beschreven.⁵⁷ Kern daarvan is dat in vijf korte hoofdstukken de belangrijkste bevindingen worden beschreven.

⁵⁵ En details in de bijlagen.

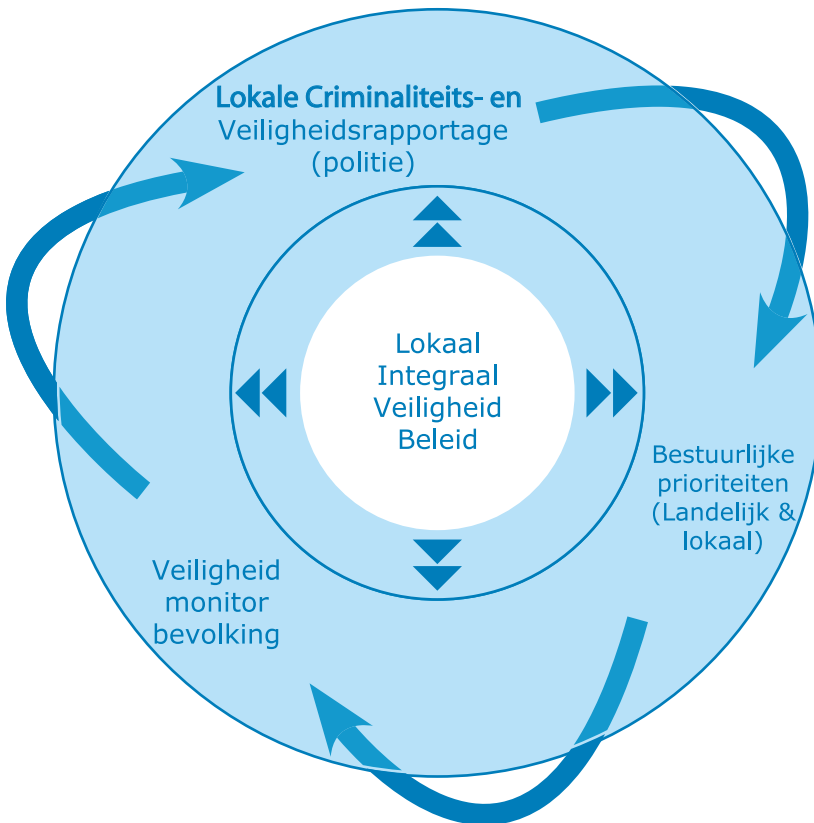
- Hoofdstuk 1 gaat in op de ontwikkelingen van misdrijven en incidenten binnen de betreffende gemeente (inclusief een *benchmark* met vergelijkbare gemeenten).
- Hoofdstuk 2 geeft – onderverdeeld naar diverse veiligheidsvelden (voorgeschreven door de VNG) – een gedegen analyse van opvallende ontwikkelingen op het gebied van veiligheid ('het beeld achter de cijfers') (straatkennis).
- Hoofdstuk 3 geeft een geografisch overzicht en een korte beschrijving van de overlastlocaties binnen de gemeente, onderverdeeld naar vier vormen van overlast en gerangschikt naar ernst.
- Hoofdstuk 5 geeft puntsgewijs de onderwerpen die in de optiek van de politie prioriteit moeten krijgen. Ook deze worden gerangschikt langs de veiligheidsvelden die zijn geformuleerd door de VNG. De opbouw is daarbij steeds: analyse van probleem (standaard), mogelijke suggesties voor aanpak (optioneel) en rol en verantwoordelijkheden van de politie (optioneel).

56 Landelijke prioriteiten zoals vervat in 'Veiligheid begint bij Voorkomen'.

57 Dit format wordt tevens aangeleverd op Politie Kennisnet Nederland met een aantal standaard basisteksten. Daarbinnen kunnen de uitkomsten van de gestapelde gebiedsscans op gemarkeerde plaatsen worden ingevoegd. Bovendien worden de juiste formats geleverd voor kaartmateriaal, overzichtstabellen, enzovoort. De tijdsinvestering voor het schrijven van het LCVB wordt hiermee aanzienlijk verkort, en de landelijke vergelijkbaarheid van LCVB's wordt hiermee eenvoudiger.

Bouwsteen voor lokaal integraal veiligheidsbeleid

Het LCVB is één van de bouwstenen van het lokaal integraal veiligheidsbeleid. Daarnaast vormen ook de uitkomsten van de Veiligheidsmonitor Bevolking en bestuurlijke prioriteiten (landelijk, regionaal en lokaal) de input voor het gemeentelijk veiligheidsbeleid. We geven dat schematisch weer.

Literatuur

- Advies- en Onderzoeksgroep Beke (2003). *Shortlist Groepsriminaliteit*, Arnhem.
- Beke, B.M.W.A., A.Ph. van Wijk en H.B. Ferwerda (2000). *Criminaliteit in groepsverband ontrafeld. Tussen rondhangen en bendeforming*. SWP: Amsterdam.
- Beke, B.M.W.A. & H.B. Ferwerda. *Wijkmonitor op hoofdlijnen. Leefbaarheid en veiligheid van wijken gemeten*. Advies en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem 2005.
- Clarke, Ronald V. & John E. Eck. *Crime Analysis for Problem Solvers In 60 Small Steps* (beschikbaar op: www.popcenter.org).
- Ferwerda, H.B. (2000). 'Jeugdcriminaliteit en de rol van de groep. De groep als negatieve voedingsbodem'. *J* - Tijdschrift over jongeren*, 1, nr. 1, pp. 34-44.
- Ferwerda, H.B. en A. Kloosterman (2004). *Jeugdgroepen in beeld. Stappenplan en randvoorwaarden voor de shortlist-methodiek*. Zeist: Uitgeverij Kerckebosch bv (Politiekunde 6).
- Goldstein, H. 'Improving policing: a problem-oriented approach'. *Crime and Delinquency*, 25 (2), 1979.
- Hesseling, René, Peter Versteegh & Jaap de Waard. 'Buurtgebonden en doelgericht. Politiezorg die werkt'. *Secondant*, 2007, nr. 5.
- Innens, M. 'Reinventing tradition? Reassurance, neighbourhood security and policing'. *Criminal Justice*, 4 (2), 2004.
- Ministerie van Justitie, Den Haag (2003). *Jeugd terecht. Actieprogramma aanpak jeugdcriminaliteit 2003-2006*.
- Ratcliffe, Jerry. *Intelligence-Led Policing*. Willan Publishing, Uffculme, Devon (UK) 2008.
- Schuyt, C.J.M. (1993). 'Jeugdcriminaliteit in groepsverband'. In: *Delikt en Delinkwent*, nr. 23.
- Versteegh, Peter. *Informatiegestuurde veiligheidszorg*. SMVP producties, Dordrecht 2002.
- Weisburd, David & Anthony A. Braga (ed.). *Police Innovation*. Cambridge University Press, New York (USA) 2008.
- Wels, Brandon C. & David Farrington (ed.). *Preventing Crime. What Works for Children, Offenders, Victims and Place*. Springer, New York 2007.

Bijlagen

1 Probleemgericht werken: van analyse naar aanpak

De gebiedsscan Criminaliteit & Overlast is de eerste onmisbare stap om te komen tot informatiegestuurde politie (*strategische en tactische sturing*) en probleemgericht werken (SARA). Met probleemgericht werken kiest men niet voor ongerichte surveillance of een nadruk op een strafrechtelijke handhaving (met veel aanhoudingen van willekeurige verdachten). In plaats daarvan wordt op systematische wijze gewerkt van analyse naar aanpak. SARA bestaat uit de volgende vier stappen.

- *Scanning*: het analyseren van data en informatie om patronen in criminaliteit en overlast te ontdekken, waarmee de belangrijkste problemen in beeld komen en de juiste beleidskeuzes kunnen worden gemaakt.
- *Analysis*: een diepgaande probleemanalyse waarmee inzicht wordt verkregen in de hotspots, hot times, herhaald slachtofferschap, veelvoorkomende buit en modes operandi, veelplegers en risicojongeren. Ook achterliggende oorzaken maken nadrukkelijk deel uit van zo'n probleemanalyse.
- *Response*: het probleem wordt aangepakt op een manier die in de praktijk effectief is gebleken en waarbij in samenwerking met de betrokken organisaties, instanties en burgers een combinatie van preventieve, repressieve en curatieve maatregelen wordt uitgevoerd.
- *Assessment*: evaluatie van zowel het effect als het proces van uitvoering maakt deel uit van de aanpak. Als de aanpak niet heeft gewerkt, begint het SARA-proces opnieuw.

2 Twee bronnen overlastmeldingen

Er zijn twee bronnen die gebruikt kunnen worden om de mate van overlast cijfermatig in beeld te krijgen.

De overlastmeldingen die binnenkomen bij het Gemeenschappelijk Meldkamersysteem (GMS) vormen de eerste bron. Hiermee komt de overlast in beeld die burgers – veelal telefonisch – bij de politie hebben gemeld. Dat is de meest betrouwbare registratie, omdat zo geen politieman beslist of een incident wordt geregistreerd of niet. In de internationale literatuur wordt in dit verband gesproken over ‘citizens calls’, een belangrijke bron voor veiligheidsanalyse. Een nadeel is wel dat lang niet alle overlast bij de politie wordt gemeld.

De tweede bron – het bedrijfsprocessensysteem – ondervangt bovenstaande beperking, omdat daarin ook de overlastincidenten meetellen die de politie zelf constateert. Het nadeel is hier dat er selectief wordt ingevoerd, wat de betrouwbaarheid aantast. Zo leidt gerichte IGP-aandacht voor bijvoorbeeld jeugdoverlast op een bepaalde locatie voor de invoer van extra incidenten. Het overlastbeeld wordt dan ook bepaald door de politieke inzet.⁵⁸ Voordat kan worden geanalyseerd, zullen de bestanden dus eerst goed geschoond moeten worden.

De conclusie is dan ook dat beide bronnen nuttig zijn, maar dat GMS voorgaat. Het bedrijfsprocessensysteem en de kennis van de lokale (wijk)agenten dient voor de inkleuring.

⁵⁸ De cijfers zijn bovendien minder betrouwbaar omdat ook incidenten worden meegerekend waar gecontroleerd is op overlast en niets is geconstateerd.

3 Profiel jeugdgroep (voorbeeld)

Kenmerken

De Thug gang bestaat uit circa 40 tot 50 personen. De helft (20) kan worden gerekend tot de harde kern.⁵⁹ Qua samenstelling is de gang multicultureel (Marokkaans en Turks), waarbij de Marokkaanse jongeren de boventoon voeren.

Hier kan in de toekomst wel enige verandering in optreden. Turken lijken gaandeweg terrein te winnen. Zij waren eerder slachtoffer, runner of loopjongen en stonden meer in de anonimiteit. Nu is er een groep van 17/18 jaar en ouder die zich meer profileert. Ze zijn herkenbaar aan leren jacks met Turkse vlaggen. Er zijn ook geruchten dat er al eerste schermutselingen hebben plaatsgevonden tussen beide subgroepen (vechtpartijen die mogelijk te maken hebben met 'land veroveren' en handel in drugs). (lid drugsteam)

Qua leeftijd is er een brede spreiding (tussen 13 en 26 jaar) en dat geldt ook voor de herkomst. Leden van deze groep zijn zowel uit Lindenberg als Malbergen afkomstig.

'Intimidatie en geweld zijn hét kenmerk van de Thug Gang. En daarbij is sprake van een duidelijke bendevoorming. De harde kern bestaat uit ongeveer twintig personen. Daar rondom heen heb je de "adjudanten". De jongste leden, vaak niet ouder dan dertien jaar, noemen we rekruten. Zij knappen het vuile werk op. Ze fungeren als drugskoeriers. Daardoor blijven de grote jongens buiten schot van de politie. Het zijn altijd de jongsten die worden gepakt, maar zij staan vaak snel weer op straat omdat ze minderjarig zijn. Daarom is het zo moeilijk voor de politie om ons aan te pakken.' (lid van de Thug gang)

Hoofdlocatie parkeerterrein Lindenberg

De voornaamste hangplek is het parkeerterrein bij het winkelcentrum Lindenberg (en minder het terrein voor het wijkhuis 'Wicken') in Malbergen.

⁵⁹ Namen van deze groepen zijn bekend (zie targetlijst).

Nevenlocatie: parkeerterrein oude steenfabriek

Daarnaast wordt een (ander) deel van deze groep (circa de helft) ook gesignaleerd op het afgelegen parkeerterrein bij de oude steenfabriek.

Andere locaties: grote mobiliteit

De Thug gang is overigens actief in diverse delen van gemeente *Grensregio*. Het zijn locaties aan de randen van de stad die worden gebruikt voor drugshandel. Het gaat om het havengebied en de oude grensovergang naar België (na bij de oude steenfabriek). Andere locaties zijn het bedrijventerrein op de weg van *Grensregio* naar België (op een verlaten industrieterrein bij de ijzerloodsen en de woonboulevard). Jongeren die hier rondhangen, zijn voor een groot deel actief als drugsrunner. Dit maakt dat deze groep moeilijk in kaart te brengen is.⁶⁰

Criminaliteit en overlast

De groep is intimiderend. De groepsleden hebben het gevoel – en dragen dat ook uit – dat dit hun territorium is.⁶¹ De groep tolereert het niet als ze door wijkbewoners wordt aangesproken. Mensen worden onheus bejegend en uitgescholden. Vooralsnog blijven te openlijke provocaties van politie uit, maar dat is een kwestie van tijd.

De macht van de groep wordt mede bepaald door de ‘backing’ vanuit personen die actief zijn in de zware criminaliteit.⁶² De Thug gang maakt zich schuldig aan een breed scala aan misdrijven, lopend van zware vermogensdelicten tot geweldsmisdrijven waaronder het plegen van vernielingen.

Er heerst veel onrust onder bewoners die geconfronteerd worden met hinderlijk verkeersgedrag met auto's en scooters of directe bedreigingen en intimidaties.⁶³

60 De wijkagent van het buitengebied krijgt incidenteel klachten over vernielingen op het bedrijventerrein nabij de Rakkenstraat. De locaties zijn moeilijk te controleren; er is geen zicht op jongeren die zich hier ophouden en daarmee zijn het ideale locaties voor drugstransacties.

61 Op de straat hebben ze hun *tag* gespoten. Dit als teken dat het hun grond is. Ook op internet profileren ze zich.

62 Eén familie (met de nodige vertakkingen; zie targetlijst) speelt daarbij een prominente rol. Deze heeft directe relaties met leidende groepsleden.

63 Een deel van deze klachten van omwonenden (waarbij sprake was van openlijke inbraken op klaarlichte dag) is gemeld. Ruim dertig personen hebben hun ervaringen op schrift gesteld.

Typering

Deze jeugdgroep is getypeerd als criminele jeugdgroep ('bendevorming').

Benaderbaarheid

De hechte structuur van de groep wordt onder andere zichtbaar als gekeken wordt naar de benaderbaarheid. De groep is alleen benaderbaar als de leidendes figuren niet aanwezig zijn (rapportcijfer: 3).

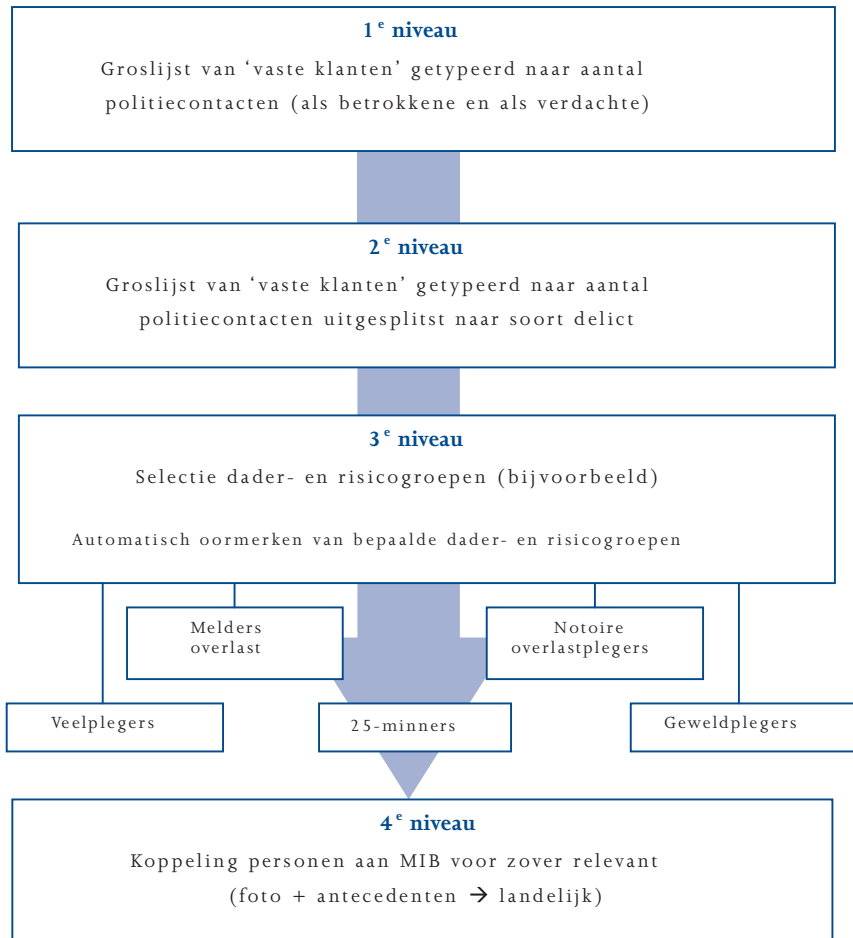
Conclusies

Deze groep staat met stip bovenaan als het gaat om prioriteit (risicogroep Plus, rapportcijfer: 9 à 10). Daarbij gelden diverse aandachtspunten:

- relatie met georganiseerde criminaliteit;
- centrale rol in netwerk van drugshandel in gemeente *Grensregio* (veel kruispuntverdachten maken hiervan deel uit);
- duidelijke relaties met drie andere jeugdgroepen (vermoedelijk voor het werven van drugsrunners);
- samen met de Marokkaanse groep in winkelcentrum Lindenberg vormen ze *target number one*. Hier zit nieuwe aanwas tussen;
- mogelijke spanningen tussen Turkse en Marokkaanse leden;
- mogelijke confrontatie met politie in nabije toekomst;⁶⁴
- groeiende onrust onder bewoners (risico van escalatie).

⁶⁴ Duidelijke dreigingsanalyse wat betreft provocatie en wederspanningheid. Dit wordt onderschat doordat de wijkagent het zelf redelijk goed onder controle heeft.

4 Opbouw 'vasteklantenlijst'

5 Profiel procesbegeleider en taakomschrijving⁶⁵

De procesbegeleider speelt een cruciale rol in het begeleiden van de drie bijeenkomsten van het wijkteam in het kader van de gebiedsscan C&O.

Tweeledige taakstelling

- Zijn primaire opdracht is door middel van een koppeling van straatkennis met systeemkennis ‘het beeld achter de cijfers’ zichtbaar te maken. Samen met de wijkagenten zoekt de procesbegeleider naar de manier waarop diverse ontwikkelingen op het gebied van criminaliteit en overlast moeten worden geduïd. Wat zijn zaken die in de optiek van het wijkteam aandacht verdienen (de rode draden)? Het gaat daarbij zeker ook om het signaleren van ontwikkelingen die niet of nog niet zichtbaar zijn in de criminaliteitscijfers of meldingen van overlast.

Daarbij wordt de wijkagent gestimuleerd zijn kennis over de wijk in te brengen en – waar nodig – ook kritisch te toetsen. Uiteindelijk ondersteunt de procesbegeleider op deze manier het wijkteam in het leerproces om meer probleem- en fenomeengericht te kijken naar wat er in de wijk gebeurt.

Concreet draagt hij er zorg voor dat er voldoende diepgang is in de gesprekken, dat iedereen zijn zegje kan doen en dat het gesprek niet ‘wegloopt’ in andere discussies.

- Daarnaast moet de procesbegeleider de kwaliteit van het format van de gebiedsscan C&O bewaken en continueren. Hij spreekt iedere deelnemer (ook de teamchef) aan om zijn rol in het uitvoeren van de gebiedsscan C&O vanuit het eigenaarschap te vervullen.

Zo faciliteert en ondersteunt de procesbegeleider de teamchef in zijn signalerende en adviserende taak richting lokaal bestuur. Wezenlijk daarbij is dat het wijkteam en de teamchef de gebiedsscan C&O gaan zien als hun eigen product.

⁶⁵ Met dank aan Gerrit Breider (Politie IJsselland) die vanuit zijn expertise mede vorm en inhoud heeft gegeven aan de gebiedsscan C&O en – meer specifiek – de rol en taken van de procesbegeleider. Op termijn kan de rol van procesbegeleider wellicht worden overgenomen door de lokale veiligheidsanalist (niveau 5). Bij het vaststellen van de precieze functieomschrijving wordt vanzelfsprekend aansluiting gezocht bij het Landelijk Functiehuis Politie Nederland (het Landelijk HRM-bureau dat de functieprofielen maakt).

Taken en rol geconcretiseerd

Zijn rol en taak bij de totstandkoming van de gebiedsscan C&O komen verder neer op de volgende vijftien punten.

Planning

- 1 Het proces neemt zijn aanvang door in augustus/september de planning van de sessies naar de teamchefs en planners te sturen. De planning wordt door hem medebepaald.
- 2 Tevens wordt de voorbespreking met de teamchef gepland (november).
- 3 Hij volgt de voortgang van de planning, zodat deze ook wordt uitgevoerd zoals is afgesproken.

Vorbereiding

- 4 De voorbespreking met de teamchef wordt voorbereid. In dit gesprek worden de volgende zaken besproken:
 - de stand van zaken rondom aandachtspunten van de lopende gebiedsscan C&O;
 - de gehele planning en de planning van de teambijeenkomsten;
 - de keuze en aanwezigheid van de deelnemers;
 - de eigen rol;
 - de locatie voor teambijeenkomsten;
 - de vragenlijst en het tijdstip van inzending voor beantwoording door wijkagenten – onderwerpen: stijgers/dalers incidenten en misdrijfbeeld, keuze dader- en risicogroepen, eerste inventarisatie overlast (naar type en ernst) en aandachtspunten.
- 5 De ingezonden antwoorden op de vragenlijst worden geïnventariseerd. Er wordt zo al enigszins duidelijk hoe de wijkagenten naar hun wijk kijken.
- 6 Ter voorbereiding van de derde bijeenkomst worden de aandachtspunten van het afgelopen jaar en de thema's en uitkomsten van de besprekingen uit de eerste en tweede bijeenkomst samengevat in een Powerpointpresentatie.
- 7 Naar aanleiding van de evaluatie wordt het proces van totstandkoming van de gebiedsscan C&O aangepast.

Uitvoering

- 8 Hij daagt de deelnemers aan het overleg uit betekenis te geven aan het cijferbeeld van het werkgebied (verklaren) en mogelijke verbanden en koppelingen aan te brengen tussen thema's.

- 9 Hij vraagt door op de antwoorden die in de discussie en de duiding aan de orde komen. Hij is niet gauw tevreden met het beeld van de wijk dat 'op tafel ligt'.
- 10 Hij verbindt de eerder gegeven antwoorden op de vragenlijst aan de discussie aan tafel.
- 11 Hij zorgt voor de actieve deelname van alle deelnemers aan het overleg.
- 12 Hij bewaakt het format van de gebiedsscan C&O tijdens de bespreking.
- 13 Bij inzichtanalyses naar aanleiding van de bespreking van het cijferbeeld helpt hij het team de vraagstelling daarvoor te formuleren.
- 14 Gedurende de sessie checkt hij bij de verslaglegger (bij voorkeur een senior infoanalist) of de voorliggende en gegeven verklaring helder is.

Evaluatie

- 15 Hij evalueert na afloop de totstandkoming van de gebiedsscan C&O.

6 Benodigdheden voor de informatieanalist

Standaardpakket en specifieke informatie

Voor de succesvolle uitvoering van de gebiedsscan C&O is het noodzakelijk dat ieder wijkteam de beschikking krijgt over een standaardpakket aan veiligheidsanalyses op basis van criminaliteits- en overlastcijfers. Het gaat daarbij zowel om gegevens over misdrijven en incidenten als over relevante gegevens van diverse dadergroepen.

Essentieel voor een landelijke invoering van de gebiedsscan is dat hierbij zo veel mogelijk hetzelfde standaardpakket aan informatie wordt aangeleverd door de infoanalisten van de verschillende korpsen. Naast dit standaardpakket kan het wijkteam in de drie bijeenkomsten van de gebiedsscan C&O aanvullende analyses vragen van bepaalde criminaliteitsontwikkelingen⁶⁶ of om het selecteren van specifieke dadergroepen.⁶⁷

Taskforce POGP

Onder de vleugels van het Programma Ontwikkeling Gebiedsgebonden Politie (POGP) opereert een speciale *taskforce* die korpsen actief gaat ondersteunen in het coachen van infoanalisten bij de uitvoering van de gebiedsscan C&O. Deze ondersteuning bestaat uit drie onderdelen:

- het ter beschikking stellen van de noodzakelijke softwarepakketten;⁶⁸
- een tweedaagse opleiding (vooraf) van de infoanalisten die betrokken zijn bij de uitvoering van de gebiedsscan C&O. Deze tweedaagse opleiding richt zich op de methodiek en werkwijze van de gebiedsscan C&O en de centrale rol daarin van de infoanalist. Daarnaast is deze korte opleiding gericht op het aanleren van de noodzakelijke vaardigheden om het standaardpakket aan informatie te maken;
- de infoanalisten worden in de eerste (proef)fase ter plekke gecoacht bij de uitvoering van de gebiedsscan C&O (*coaching on the spot*).⁶⁹ Dat betekent dat

⁶⁶ Uitsplitsing, hotspotanalyse, analyse op tijdstip en datum, enzovoort.

⁶⁷ Het kan dan gaan om een selectie van vaste klanten (algemeen) of specifieke dadergroepen.

⁶⁸ Voor zover niet voorhanden.

⁶⁹ De invoering van de gebiedsscan C&O per korps gebeurt in twee stappen. Eerst wordt de gebiedsscan ingevoerd in één proefdistrict. Daaraan voorafgaand worden de noodzakelijke randvoorwaarden ingevuld (waaronder het gereedmaken van een standaardpakket informatie). Na een korte tussentijdse evaluatie volgt invoering van de gebiedsscan in de andere districten.

leden van de taskforce diverse bijeenkomsten van de gebiedsscan bijwonen en de betreffende infoanalist coachen in het selecteren van de juiste aanvullende analyseopdrachten en het daarbij te kiezen analyseniveau.⁷⁰

Noodzakelijke software

De infoanalist moet de beschikking hebben over diverse softwarepakketten, zoals Cognos, Powerpoint, Excel, MapInfo (of soortgelijke programmatuur die GIS-informatie kan verwerken) en de plug-in Crime Analysis (voor de aanmaak van hotspotkaarten). Een deel van deze bestanden kan mogelijk vanuit de landelijke applicatie MIB worden aangeleverd. Daarnaast kan gebruikge- maakt worden van Dex2000, dat jaarlijks aan de korpsen beschikbaar wordt gesteld door IPOL.

70 Het gaat dan om de precieze vraagstelling, de daarop gebaseerde keuze voor een *quick scan* versus een uitgebreidere analyse, passend onderzoeksdesign, wijze van steekproeftrekking, enzovoort.

7 Keuze uit twee bronsystemen

We lopen hierbij vooruit op de landelijke gelijkenschakeling van bedrijfsprocessensystemen van diverse korpsen. Eén van de eerste in te voeren onderdelen is de Basisvoorziening Handhaving (BVH). Daarmee zijn er twee bronsystemen waarmee kan worden gewerkt: dit nieuwe BVH, gebaseerd op gegevens uit het ‘oude’ bedrijfsprocessensysteem, en het landelijk werkzame HKS (Herkenningssysteem). Als bronsysteem heeft HKS (vanwege een grotere betrouwbaarheid) de voorkeur boven BVH, althans waar het de cijfers over misdrijven betreft. Voorwaarde is wel dat alle korpsen hun HKS-bronbestand goed en actueel hebben ingevuld. Dat is nog niet het geval. Voorlopig lijkt het daarom raadzaam de korpsen vrij te laten in hun keuze.

Optimale betrouwbaarheid van de criminaliteitsgegevens is een voorwaarde voor een goede en bruikbare gebiedsscan C&O en een LCVB die met de veiligheidspartners kan worden gedeeld.⁷¹ Als de criminaliteitsgegevens niet betrouwbaar zijn dan zijn de daarop gebaseerde veiligheidsanalyses dat uiteraard ook niet en zal de eventuele probleemgerichte aanpak van de ‘belangrijkste’ problemen op drijfzand berusten.

Het is bekend dat de informatie uit de bedrijfsprocessensystemen van de politie niet altijd optimaal betrouwbaar is, hoewel dit per korps en binnen een korps kan verschillen. De voorkeur gaat daarom uit naar het gebruik van HKS als primaire bron van criminaliteitsgegevens voor de gebiedsscan C&O. De voordelen van HKS zijn:

- het is een landelijk systeem, iedereen voert op dezelfde manier in;
- invoer van data gebeurt door goed opgeleide HKD'ers;
- de kwaliteit van het PV wordt bij invoer getoetst;
- ontbrekende informatie wordt toegevoegd;
- het bevat veel gedetailleerde informatie over delicten en verdachten;
- als er een samenloop meerdere daden is, worden alle delicten geregistreerd;
- de CBS-indeling wordt ook door de partners gebruikt.

⁷¹ Zie ook: Versteegh (2007), *Secondant*, nr. 3/4.

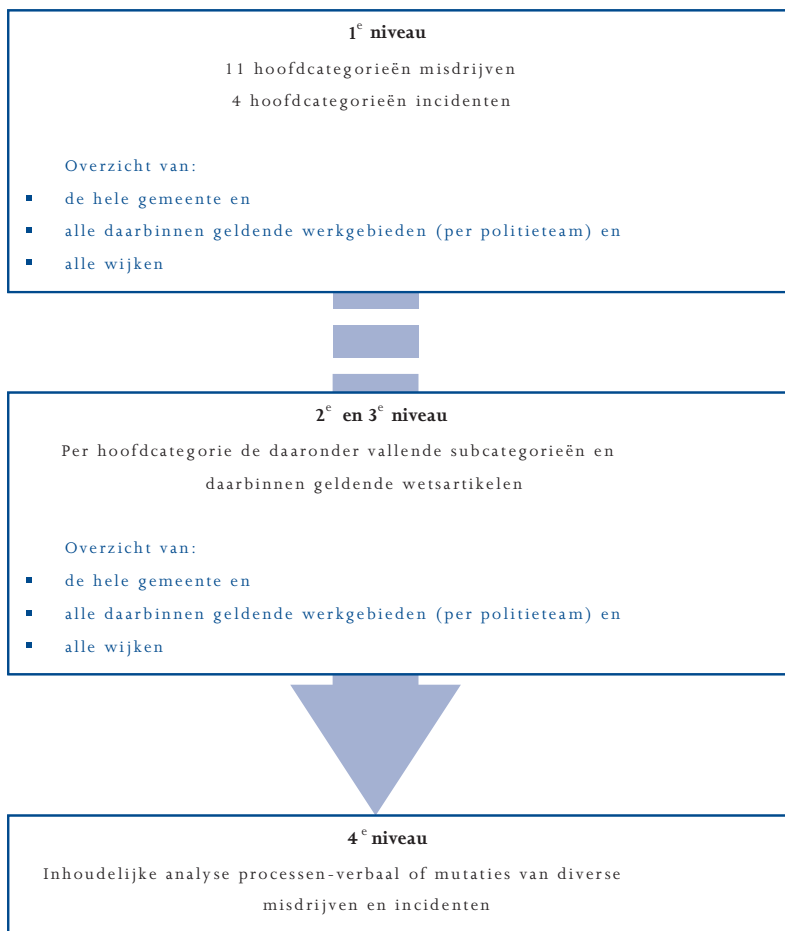
De nadelen van de bedrijfsprocessensystemen zijn:

- er zijn drie verschillende systemen (XPOL, BPS en Genesys);
- de invoer van data gebeurt door surveillanten;
- de kwaliteit van het PV wordt niet getoetst;
- ontbrekende informatie wordt niet toegevoegd;
- er is weinig gedetailleerde informatie over delicten en verdachten;
- als er een samenloop meerdere daden is, wordt één delict geregistreerd;
- de INP-indeling wordt niet door de partners gebruikt.

Het gevolg is dat vaak nog veel controle en invoer van data moeten plaatsvinden voordat met de gebiedsscan C&O kan worden begonnen. Bij HKS is dat al gebeurd. Als dan ook nog DEX2000 van IPOL wordt gebruikt dan zijn de benodigde criminaliteitsgegevens en de daarop gebaseerde standaardcategorieën ondergebracht in analysebestanden die in Cognos/Gids gelezen kunnen worden.

Als een korps niet over een up-to-date HKS beschikt, kan natuurlijk wel van het BPS gebruik worden gemaakt, onder voorwaarde dat de betrouwbaarheid in orde is.

8 Informatieniveaus misdrijven en incidenten

1^e niveau

	Gemeente Stad			
Misdrijven	2005	2006	2007	2008
Diefstal/inbraak woning	433	374	303	284
Voertuigcriminaliteit	1442	1257	1103	927
Diefstal van brom-, snor- en fietsen	2556	2191	2013	1509
Diefstal/inbraak bedrijven/instellingen	618	499	670	393
Winkeldiefstal	508	455	387	345
Overige vermogensdelicten	1674	1605	1614	1530
Zedendelicten	81	77	82	108
Gewelddelicten	938	988	1033	1327
Aantasting openbare orde/ruimte	1801	1882	2047	2070
Illegale handel	401	377	429	500
Overige misdrijven	897	1041	1041	1038
Incidenten				
Overlastincidenten	5949	6659	7458	8828
Milieu-incidenten	1322	1151	1394	1136
Brandincidenten	577	695	747	654
Gewonden in het verkeer	78	88	66	66
Doden in het verkeer	6	3	2	5

Structurele daler = vet en cursief

Structurele stijger = vet en blauw

Nota bene: normaal wordt in de Gebiedsscan C&O rood gebruikt om structurele stijgers aan te duiden en groen om structurele dalers aan te duiden.

Bovenstaand overzicht wordt gegeven voor de hele gemeente (1), voor de daarbinnen geldende werkgebieden (2) en voor de verschillende wijken (3).

2^e en 3^e niveau (alleen voor overlastincidenten)

	Gemeente <i>Stad</i>			
	2005	2006	2007	2008
Overlastincidenten	5949	6659	7458	8828
2.1.1 Drugs/drankoverlast	339	277	577	680
2.1.2 Overlast horeca	163	146	122	109
2.3.1 Verkeersoverlast	1134	1118	1179	1472
Parkeerprobleem (140+141)	656	662	662	877
Verkeersoverlast (150+151+174)	398	378	421	489
551 Overlast van/door voertuig	80	78	96	106
2.4.1 Burengerucht (relatieproblemen)	1958	2566	3109	3878
2.7.1 Overlast	2355	2552	2491	2689
481 Overlast vuurwerk	202	171	192	44
550 Overlast van/door	830	879	854	735
555 Overlast van/door prostitutie	10	4	1	2
556 Overlast v/d vermoedelijk gestoorde/overspannen	234	188	174	216
557 Overlast van/door weersinvloeden	7	3	5	17
558 Overlast van/door ongedierte	1	0	0	6
561 Overlast van/door zendapparatuur	5	5	3	5
562 Overlast van/door jeugd	721	889	829	939
569 Overige overlast	345	413	433	725

Structurele daler = vet en cursief

Structurele stijger = vet en blauw

Nota bene: normaal wordt in de Gebiedsscan C&O rood gebruikt om structurele stijgers aan te duiden en groen om structurele dalers aan te duiden.

Ook dit overzicht wordt weergegeven voor de hele gemeente (1), voor de daarbinnen geldende werkgebieden (2) en voor de verschillende wijken (3).

Werkwijze (voorbeeld)

De werkwijze is hierbij als volgt. Het wijkteam constateert op de eerste uitdraai (eerste niveau) dat de overlast is gestegen. Op dat moment kunnen ze afdalen naar het tweede niveau om te zien waar die stijging precies in zit. Dan blijkt dat vooral burengerucht fors is gestegen.

Als verder wordt gekeken, blijkt dat de stijging zich vooral voordoet in twee wijken. De wijkagenten die hier werkzaam zijn, hebben er vervolgens een goede verklaring voor. De ene wijk is een Vinexwijk waar veel nieuwe gezinnen zijn komen wonen. De andere wijk heeft in het kader van een grootschalige renovatie drie flatcomplexen op de nominatie staan om te worden gesloopt. Deze sloop begint in 2012. Tot die tijd worden de woningen verhuurd aan sociaal zwakkere gezinnen/personen, is er sprake van illegale bewoning, drugspanden en leegstand. Ook wordt regelmatig ingegrepen bij overlast in de vorm van burenruzies.

9 Persoonlijke wijkmap (voorbeeld)

Criminaliteitscijfers 1

Korte lijst van elf hoofdcategorieën misdrijven en vier hoofdcategorieën incidenten (trend over laatste vier jaar) op niveaus gemeente/werkgebieden/wijken.

Criminaliteitscijfers 2

Uitgebreide lijst van onderliggende wetsartikelen gemeente/werkgebieden/wijken.

Criminaliteitscijfers 3

Kaart van werkgebied met de wijken gekleurd naar mate van criminaliteit (zoals ze ook in de lokale CVB's staan vermeld). Deze kaartjes gelden voor de belangrijkste stijgers en dalers, dan wel de belangrijkste delictsoorten.

Overlast 1

Kaart van werkgebied met de overlastlocaties geplot en een kort colofon waarin de locaties en vormen van overlast worden beschreven.

Overlast 2

Namenlijst problematische jeugdgroepen in het werkgebied en geregistreerde criminaliteit naar persoon.

Lijst 1: veelplegers/zeer actieve veelplegers

Plus gevraagde aanvullende informatie.

Lijst 2: risicojongeren

Plus gevraagde aanvullende informatie.

Lijst 3: geweldplegers

Plus gevraagde aanvullende informatie.

Lijst 4: vaste klanten

Het gaat om personen die in de afgelopen twee jaar meer dan tien keer in aanraking zijn gekomen met politie (als verdachte of als betrokkene). Naast het totale aantal contacten wordt ook uitgesplitst aangegeven of de personen in de hoedanigheid van verdachte of betrokkene in contact zijn geweest met politie.

Bovendien worden binnen deze lijst diverse dadergroepen (waaronder de no-toire overlastveroorzakers) apart benoemd.

Lijst 5: CIE-subjecten en samenwerkingsverbanden

Het gaat om een lijst CIE-subjecten en samenwerkingsverbanden waarover men graag extra informatie wil krijgen toegespeeld.

Lijst 6: notoire spijbelaars (naam, adres en school), gezinnen met bemoeienis van de Raad (naam en adres)

Verkeersongevallenrapportage (optioneel)

Aangeleverd stuk met betrekking tot verkeersonveiligheid met een kaart waarop zowel de feitelijke hotspots staan (op basis van ongevallen) als de ervaren hotspots (op basis van onveiligheidsgevoelens van burgers).

Milieurapportage

Aangeleverd stuk met betrekking tot milieuovertredingen (inclusief hotspotkaartje).

Demografische gegevens met betrekking tot etniciteit en werkloosheid

Kort de cijfers van de bevolkingsopbouw binnen het werkgebied naar etniciteit (voor zover relevant).

10 Format Lokaal Criminaliteits- en Veiligheidsbeeld (LCVB)

Op hoofdlijnen⁷²

0 Voorwoord (vaste tekst)

Doel/Methoden & Bronnen/Leeswijzer

1 Misdrijven en incidenten

Hoe wordt veiligheid gemeten? (vaste tekst)

Veiligheid wordt op vier manieren gemeten:

- 1 benchmarking met vier tot vijf soortgelijke gemeenten of met de andere verzorgingsgebieden binnen de eigen regio (op 'totaal aantal misdrijven' en 'totaal aantal incidenten') (optioneel);
- 2 ontwikkeling van het totaal aantal aangiften (inclusief hoofdcategorieën) over meerdere jaren (2002-heden);⁷³
- 3 trends van specifieke misdrijven en incidenten binnen de gemeente (over 4 à 5 jaar) voor diverse typen misdrijven en incidenten;
- 4 een vergelijking van specifieke misdrijven en incidenten op wijkniveau en aandachtsgebieden (geografisch).

Veiligheid vergeleken

ad 1: Benchmarking met soortgelijke gemeenten/verzorgingsgebieden op het totaal aantal aangiften en het totaal aantal incidenten of benchmarking op grond van de Veiligheidsindex Gemeenten (VIG).

Algemene trends

Trends op verschillende fronten:

ad 2: het totaal aantal aangiften inclusief hoofdcategorieën (op gemeente- en wijkniveau);⁷⁴

⁷² Korte samenvatting ten behoeve van het management.

⁷³ 2002 is het peiljaar van het veiligheidsbeleid.

⁷⁴ De landelijke doelstelling waarbij de criminaliteit in 2011 met 25% moet zijn gedaald.

ad 3: specifieke misdrijven en aangiften binnen de gemeente;⁷⁵
 ad 4: structurele stijgers en dalers op wijkniveau (geografisch weergegeven).

2 Veiligheidsvelden

Veilige woon- en leefomgeving

Onder deze noemer worden het totale aantal aangiften, veelvoorkomende vormen van diefstal, geweld en overlast (algemeen) per wijk/buurt onder de loep genomen.⁷⁶ Daarbij worden de belangrijkste ontwikkelingen⁷⁷ onderbouwd met verklaringen en analyses (zoals hotspots, hot times, modes operandi, soort buit, slachtoffers, lokaal/bovenlokaal/bovenregionaal, pleegdomein: privé-versus semi-openbaar domein) van het wijkteam → aandachtspunten. Ter illustratie worden geografische kaartjes toegevoegd.

Bedrijven: veiligheid

Onder deze noemer worden door het wijkteam criminaliteit en overlast in horeca, winkels en winkelgebieden, op bedrijventerreinen en in recreatiegebieden onder de loep genomen. Daarbij worden relevante ontwikkelingen onderbouwd met verklaringen en analyses van het wijkteam → aandachtspunten. Ter illustratie worden geografische kaartjes toegevoegd.

Fysieke veiligheid

Onder deze noemer worden door het wijkteam verkeersveiligheid, milieu en branden⁷⁸ onderbouwd met verklaringen en analyses van het wijkteam → aandachtspunten.

75 Het gaat daarbij primair om de weergave van misdrijven en incidenten op hoofdcategorieën, en daarbinnen het markeren van structurele stijgers (rood) en dalers (groen).

76 Hier kunnen ook de resultaten van de Veiligheidsmonitor – zo deze op lokaal niveau is uitgevoerd – worden opgenomen.

77 Daarbij verdiept het wijkteam zich in mogelijke verklaringen voor delictsoorten die structureel zijn gedaald of gestegen. Maar daarnaast kunnen door het wijkteam ook trends worden signaleerd die zich niet vertalen in de cijfers.

78 En ontploffingen.

3 Overlast uitgediept

Een breed begrip (vaste tekst)

Korte begripsomschrijving.

Overlast deels subjectief, deels objectief (vaste tekst)

Onderscheid tussen objectieve overlast (op basis van feitelijke overlast, eventueel ondersteund door cijfers) en subjectieve overlast (op basis van gevoel burgers en tolerantiegrens).⁷⁹

Overlast en vernielingen

Cijfers over totaal aantal overlastincidenten en een korte aanduiding van de daaronder vallende belangrijkste categorieën.⁸⁰

Overlastlocaties

Een kaartje waarop de verschillende overlastlocaties worden weergegeven en daaraan gekoppeld een hotspotanalyse om te zien of de overlastlocaties ook gecoverd worden door aangiften en meldingen.

Vier vormen van overlast

Onderscheid tussen vier vormen van overlast en per vorm een beschrijving overlast naar ernst en omvang.⁸¹

- overlast jeugdgroepen;
- overlast uitgaansjeugd;
- buurtoverlast;
- overlast voorzieningen.

79 Het gaat niet alleen om een persoonlijke tolerantie, maar ook om het referentiekader (waar meet men het aan af?). Hier kunnen de resultaten van de Veiligheidsmonitor – zo deze op lokaal niveau is uitgevoerd – worden opgenomen.

80 Het gaat om vijf vormen van overlast: (1) drugs/drankoverlast, (2) overlast horeca, (3) verkeersoverlast, (4) burengerucht (relatieproblemen) en een restcategorie (5) 'overige overlast'.

81 De werkwijze hierbij is steeds hetzelfde. De verschillende overlastlocaties binnen een gemeente (verdeeld over de wijken) worden stuk voor stuk (kort) besproken. Het gaat daarbij steeds om (1) beschrijving van overlastveroorzakers, (2) vormen van overlast, (3) meldings- en aangiftebereidheid (en eventuele discrepantie daartussen) en (4) ernst (in de optiek van de wijkagent).

4 Dader- en risicogroepen (waaronder jeugd)

Alle verdachten

- Aantal verdachten (totaal), eenmaal of vaker aangehouden.⁸²

Jeugdcriminaliteit

- Aantal aangehouden verdachten (totaal), recidive.
- Aantal jonge verdachten uitgesplitst in twee leeftijdscategorieën (12-17 jaar en 18-24 jaar).

Jeugdgroepen

- Aantal, typing (Shortlist Groepsriminaliteit), aanpak.

Vaste klanten

- Definitie, aantal en aantal politiecontacten.

Selectie risicogroepen binnen de vaste klanten

- **Veelplegers** (definitie,⁸³ aantal en gemeentelijke kaart met in welke wijken ze zijn geconcentreerd) en aanpak.⁸⁴
- **Risicojongeren:** doorstromers/minderjarige veelplegers/hardekernjongeren (definitie, aantal en gemeentelijke kaart met in welke wijken ze zijn geconcentreerd).

Daarnaast kan het team specifieke groepen ‘vaste klanten’ eruit lichten en aanpakken. Voorbeelden zijn:

- notoire melders;
- notoire overlastplegers of geweldplegers;
- 25-minners;
- ‘rising stars’;⁸⁵
- probleemgezinnen en -families.

82 Per woonwijk/buurt, leeftijd, sekse, etnische afkomst (volgens GBA), harddrugs, recidive, pleegplaatsen.

83 Met onderscheid tussen veelplegers en daarbinnen de zeer actieve veelplegers.

84 Het gaat veelal om een standaardaanpak (landelijk bepaald). Ook aandacht besteden aan het aantal ingezette én gehonoreerde ISD-trajecten.

85 Jongeren < 15 jaar die niet tot nauwelijks als verdachte, maar frequent als betrokkene bij openbare ordeproblemen en dergelijke in beeld zijn.

Typering risicogroep

Op basis van de straatkennis van het wijkteam en een korte beschrijving van de (mogelijke) aanpak.

5 Aandachtspunten voor komend jaar (voorbeeld)⁸⁶

Op basis van voorgaande analyses noemen de diverse wijkteams (werkzaam binnen een gemeente) de zaken die in hun optiek aandacht verdienen. Deze worden gerangschikt langs de veiligheidsvelden zoals geformuleerd door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). De opbouw is daarbij steeds:

- 1 Analyse van probleem (standaard)
- 2 Mogelijke suggesties voor aanpak (optioneel)
- 3 Rol en verantwoordelijkheden politie (optioneel)
- 4 Adviezen voor de partners (optioneel)

Veilige woon- en leefomgeving

Specifieke delicten, die met voorrang aangepakt zouden moeten worden. Voorbeelden zijn:

- 1 Jeugdoverlast en overlast woonomgeving
- 2 Drugsoverlast, illegalen en gerelateerde maatschappelijke problematiek
- 3 Veiligheid senioren
- 4 Criminele jeugdgroep

Bedrijvigheid en veiligheid

- 1 Uitgaansgeweld (en overlast)
- 2 Winkelgebieden (en overlast)
- 3 Industriegebieden
- 4 Waterrecreatie (en overlast)

Persoonsgerichte aanpak risicogroepen (waaronder jeugd)

- 1 Overlast dak- en thuislozen (voortgang: aandachtspunt voorgaand jaar)
- 2 Auto-inbraak en veelplegers
- 3 Veelplegers (helers en medicinale heroïneverstrekking)

⁸⁶ Om het inzichtelijk te maken, hebben we de aandachtspunten uit een gebiedsscan van een middelgrote stad gerangschikt naar de veiligheidsvelden.

- 4 Doorstromers (top tien)
- 5 Notoire geweldplegers

Fysieke Veiligheid

- 1 Verkeersoverlast en asociaal verkeersgedrag (voortgang: aandachtspunt voorgaand jaar)

Colofon en bijlagen

11 Structuur LCVB

VNG ¹	Landelijke prioriteiten ²	Politie	Delictomschrijvingen ³
Veilige woon- en leefomgeving	<p>Min 25% in 2011</p> <p>Veilige wijken</p> <p>Veelvoorkomende diefstal</p> <p>Diefstal zonder geweld</p> <p>Diefstal met geweld</p> <p>Geweld</p> <p>Overlast en verloedering</p>	Veiligheid	<p>Totaal aantal aangiften</p> <p>Vergelijking per wijk</p> <p>Diefstal/inbraak woning</p> <p>Diefstal uit auto</p> <p>Fietsdiefstal</p> <p>Diefstal uit bedrijf</p> <p>Zakkenrollerij</p> <p>Voertuigcriminaliteit</p> <p>Diefstal van (brom-, snor-)fiets</p> <p>Overige vermogensdelicten</p> <p>Straatroof</p> <p>Overvallen</p> <p>Gewelddelicten uitgesplitst:</p> <ul style="list-style-type: none"> • huiselijk geweld • geweld op straat (met als uitsplitsing uitgaansgeweld)⁴ <p>Aantasting openbare orde/ruimte</p> <p>Overlastincidenten⁵</p>
Bedrijvigheid en veiligheid	<p>Criminaliteit tegen ondernemingen</p> <p>Overlast</p> <p>Toerisme en veiligheid</p>	Leefbaarheid	<p>Diefstal/inbraak bedrijven en instellingen</p> <p>Winkeldiefstal</p> <p>Overlastincidenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • horeca en drankketen • grootschalige incidenten <p>Diefstal van/uit/vanaf vaartuigen</p>
VNG	Landelijke prioriteiten	Politie	Risicogroepen en delictomschrijvingen
Persoons-aanpak van risicogroepen	<p>Jeugdcriminaliteit</p> <p>Jeugdgroepen en overlast</p> <p>Vaste klanten⁶</p> <p>Veelplegers</p> <p>Geweldplegers</p>		<p>Verdachten 12-17 jaar/18-24 jaar</p> <p>Jeugdige veelplegers</p> <p>Hardekernjongeren</p> <p>Risicogroepen (waaronder Marokkanen en Antillianen)</p> <p>Problematische jeugdgroepen</p> <p>Notoire melders</p> <p>Notoire overlastplegers</p> <p>25-minners</p> <p>Notoire geweldplegers</p> <p>'Rising stars'⁷</p> <p>Probleemgezinnen en -families</p> <p>12-minners</p> <p>(Zeer actieve) veelplegers en meerplegers</p> <p>(Stelselmatige) geweldplegers</p>
Fysieke veiligheid	<p>Verkeersveiligheid</p> <p>Verkeersongevallen VOR-staten</p> <p>Milieu-incidenten</p> <p>Brandincidenten</p>	Matschappelijke integriteit	<p>Snelheid</p> <p>Alcohol</p> <p>Aanrijdingen</p> <p>Verkeersongevallen (1.3.1)</p> <p>Milieu grijs, groen en overig (2.6.1-2-3)</p> <p>Brand/ontploffing (1.6.1)</p>

¹ Veiligheidsvelden die gebruikt worden bij het formuleren van integraal veiligheidsbeleid.

² Landelijke prioriteiten zoals vervat in 'Veiligheid begint bij Voorkomen'.

³ Binnen de gebiedsscan C&O werken we met meerdere informatieniveaus. Dit zijn de delictomschrijvingen op het *eerste niveau* (algemeen).

⁴ Om dat te bepalen, worden geweldsincidenten op tijdstip (en eventueel locatie) geselecteerd. De keuze en selectie van tijdstippen wordt bepaald door de openingstijden van de horeca in de weekends. Dit wordt aangeduid met de term 'venstertijden'.

⁵ In het bijzonder baldadigheid, drugs en drankoverlast, verkeersoverlast, burengerucht en overige overlast.

⁶ De wijkteams bepalen welke vasteklantengroepen worden geselecteerd. De hier genoemde groepen 'vaste klanten' zijn dus optioneel.

⁷ Jongeren < 15 jaar die niet tot nauwelijks als verdachte, maar frequent als betrokkene bij openbare-ordeproblemen en dergelijke in beeld zijn.

12 Feitelijke invoering gebiedsscan C&O

Gefaseerde uitvoering per korps (duur: 3 tot 4 maanden)

Hoe ziet de feitelijke invoering van de gebiedsscan C&O in ieder korps eruit?

I ‘Committent op korpsniveau’

Gestart wordt met enkele presentaties⁸⁷ waarin werkwijze en opbrengsten van de gebiedsscan C&O worden gepresenteerd. In deze fase wordt door het korps ook iemand aangewezen die formeel als projectleider van de gebiedsscan C&O gaat fungeren. Gedacht kan worden aan de contactfunctionaris Gebiedsgebonden Politie of de Proceseigenaar Handhaving.

II Invulling randvoorwaarden

De volgende stap is de invulling van de noodzakelijke randvoorwaarden. Inhoudelijk gaat het om het gereedmaken van het standaardpakket aan informatie (zie paragraaf 6.2). De analisten van het betreffende korps worden daarbij ondersteund door de Taskforce POGP. Daarbij gaat het niet alleen om de vaardigheden om de noodzakelijke informatie te kunnen leveren, maar ook om de aanwezigheid van de juiste software om bepaalde informatie aan te leveren.⁸⁸

Bij uitvoering van de gebiedsscan ‘Criminaliteit & Veiligheid’ wordt voor het in beeld brengen van ontwikkelingen t.a.v. misdrijven en dergroepen waar mogelijk voorkeur gegeven aan politieregistratiesystemen die betrouwbare informatie genereren (HKS).

Organisatorisch gaat het om het veiligstellen van de noodzakelijke ondersteuningscapaciteit. Dat betekent de selectie van procesbegeleiders,⁸⁹ keuze van infoanalisten en senior beleidsmedewerkers die de verslaglegging en rapportage voor hun rekening nemen.

⁸⁷ In de praktijk gaat het om drie tot vier presentaties voor korpsleiding en managementteam, en een bijeenkomst van teamchefs. Optioneel is een aparte presentatie voor de infoanalisten.

⁸⁸ We verwijzen daarvoor naar bijlage 6.

⁸⁹ Die hiervoor een speciale opleiding/training hebben doorlopen. Voor een profielschets verwijzen we naar bijlage 3.

III Start in één district

Binnen ieder korps ambiëren we een gefaseerde invoering waarbij één district het initiatief neemt. Dit is de formele start van de gebiedsscan C&O waarbij twee of meer procesbegeleiders samen met de infoanalisten en rapporteurs de feitelijke afspraken gaan realiseren binnen het proefdistrict. Dit alles onder auspiciën van de formeel aangewezen projectleider. Voor de diverse stappen verwijzen we naar bijlage 3.

IV Rapportage LCVB

Uiteindelijk wordt op basis van de verschillende gebiedsscans C&O een rapportage geschreven voor iedere gemeente. Daarvoor is een standaardformat ontwikkeld. We noemen dit het Lokale Criminaliteits- en Veiligheidsbeeld (LCVB). In het laatste hoofdstuk van dit LCVB formuleren de wijkteams de veiligheidsproblemen die in hun optiek met voorrang probleemgericht zouden moeten worden aangepakt en extra aandacht verdienen in het integrale veiligheidsbeleid van de gemeente.

In de pilotfase is het zinvol achteraf een bijeenkomst te houden met vertegenwoordigers van het lokale bestuur⁹⁰ om de wijze van rapportage en de daarin geformuleerde input te bespreken.

V Uitrol binnen het korps

Daarop aansluitend wordt de gebiedsscan C&O uitgerold in het gehele korps. De vertegenwoordigers van het pilotdistrict fungeren dan als klankbordgroep en kunnen een beroep doen op (incidentele) ondersteuning en consultatie van de Taskforce POGP.

90 Bij voorkeur de personen belast met integrale veiligheid.

Schematisch overzicht feitelijke invoering

Invoering per korps	Wie?	Hoe lang?
I Committent op korpsniveau (3 à 4 presentaties voor korpsleiding, MT en teamchefs)	Programmacoördinator POGP	2 weken
II Invulling randvoorwaarden: aanwijzen projectleider, aanmaak relevant datamateriaal (en beschikbaarheid software), keuze procesbegeleider(s), analisten en beleidsmedewerkers (verslaglegging)	Taskforce POGP en projectleider korps (i.s.m. analisten)	2 à 3 weken
III Start in één district (uitvoering gebiedsscan bij diverse teams: drie bijeenkomsten steeds om de twee tot drie weken)	Uitvoering gebiedsscan door pilotteam bestaande uit procesbegeleider – analist – rapporteur en ondersteuning, plus coaching door Taskforce POGP	Maximaal 6 weken
IV Rapportage lokaal bestuur (maken LCVB + prioriteiten → fiattering korpsleiding → aanbieden lokaal bestuur). Evaluatie nabespreking.	Projectleider → korpsleiding → gemeente	4 weken
V Uitrol korps (invoering gebiedsscan)	Projectleider, pilotteam en incidentele ondersteuning Taskforce POGP	Passend in de reguliere beleidscyclus

Over de auteurs

Balthazar Beke is criminoloog. Sinds 2009 is hij als zelfstandig adviseur werkzaam onder de naam Beke Advies. Op een aantal terreinen werkt hij samen met Bureau Beke (waaraan hij voorheen was verbonden). Hij publiceert op diverse terreinen van (jeugd)criminaliteit en jeugdhulpverlening. De laatste tien jaar houdt hij zich bezig met onderzoek naar aard, omvang en achtergronden van diverse vormen van geweld, profielen van geweldplegers en daarop aansluitend de ontwikkeling van preventiestrategieën. In dat kader is hij onder meer betrokken bij de ontwikkeling van een persoonsgerichte aanpak van ernstige geweldplegers en ook bij de landelijke ontwikkeling van het huisverbod. Hiermee is het mogelijk plegers van huiselijk geweld te verbieden gedurende een bepaalde periode thuis te komen én contact te hebben met de in de beschikking genoemde gezinsleden en/of huisgenoten.

Daarnaast is hij actief betrokken bij de ontwikkeling van twee methodieken die landelijk door de Nederlandse politie worden gebruikt: Jeugdgroepen in Beeld, een methodiek waarmee jaarlijks bij alle korpsen probleemgroepen jeugd in beeld worden gebracht en recent deze Gebiedsscan Criminaliteit & Overlast. De komende twee jaar wordt deze laatste methodiek landelijk bij alle korpsen ingevoerd.

Eddy Klein Hofmeijer is senior analist bij de Regio Politie IJsselland. Hij is sinds 1977 werkzaam bij de politie, vanaf 1996 als analist op voornamelijk strategisch gebied. Sinds drie jaar is hij betrokken bij de totstandkoming van de gebiedsscan Criminaliteit & Overlast in de regio IJsselland.

Peter Versteegh is socioloog en hoofd van de afdeling Analyse & Research van de politie Haaglanden. Daarbij is hij lid van de landelijke Expertgroep Analyse, voorzitter van de begeleidingscommissie van de Landelijke Criminaliteitskaart en redactielid van *Secondant*. Ook is hij betrokken (geweest) bij tal van landelijke ontwikkelingen, zoals de Veiligheidsmonitor, de veelplegersaanpak, de shortlist problematische jeugdgroepen en de aanpak van jeugdcriminaliteit. Hij heeft onder meer onderzoek gedaan naar en gepubliceerd over informatie-

gestuurde veiligheidszorg, veiligheidsbeleid, veiligheidsbeeldanalyses, prestatiesturing, veelplegers, jeugdcriminaliteit, (zinloos) geweld en burgerparticipatie.

Leden Redactieraad Programma Politie en Wetenschap

Voorzitter prof.dr. H.G. van de Bunt
 Hoogleraar Criminologie
 Erasmus Universiteit Rotterdam

Leden mr.drs. C. Bangma
 Districtschef regiopolitie Flevoland
 Lid Commissie Politie en Wetenschap

 drs. N.H.E. van Helten
 Oud-hoofdredacteur *Tijdschrift voor de Politie*

 prof.dr. P. van Reenen
 Van Reenen-Russel Consultancy b.v.
 Studie- en Informatiecentrum Mensenrechten (SIM),
 Universiteit Utrecht

 drs. R. de Wit
 Nederlands Politie Instituut

Secretariaat Programmabureau Politie en Wetenschap

Uitgaven in de reeks Politiekunde

1. **Criminaliteit in de virtuele ruimte**
DSP-groep, Amsterdam en TNO-FEL, Den Haag, 2002
2. **Cameratoezicht. Goed bekeken?**
Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2002
3. **De 10 stappen van Publiek-Private Samenwerking (PPS)**
DSP-groep, Amsterdam en TNO-FEL, Den Haag, 2002
4. **De opbrengst van projecten. Een verkennend onderzoek naar de bijdrage van projecten aan diefstalbestrijding**
NPA-Onderzoeksgroep, LSOP, Apeldoorn, 2003
5. **Cameratoezicht. De menselijke factor**
Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem en TNO, Soesterberg, 2003
6. **Jeugdgroepen in beeld. Stappenplan en randvoorwaarden voor de shortlistmethodiek**
Advies- en Onderzoeksgroep Beke en Politieregio Gelderland-Midden, Arnhem, 2004 (vierde druk 2006)
7. **Hooligans in beeld. Van informatie naar aanpak**
Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2005
8. **Richtlijnen auditieve confrontatie**
TNO, Soesterberg, 2005
9. **Nog te verschijnen**
10. **De opsporingsfunctie binnen de gebiedsgebonden politiezorg**
O. Zoomer (IPIT, Universiteit Twente), Kerckebosch, Zeist en Politie & Wetenschap, Apeldoorn, 2006
11. **Inzoomen en uitzoomen op Zaandam**
Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006

12. **Aansprakelijkheidsmanagement politie. Beschrijving, analyse en handreiking**
Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
13. **Cold cases – een hot issue**
Advies- en Onderzoeksgroep Beke, Arnhem, 2006
14. **Adrenaline en reflectie. Hoe leren politiemensen op de werkplek?**
DSP-groep BV, Amsterdam, 2007
15. **Tussen aangifte en zaak. Een referentiekader voor het aangifteproces**
W. Landman, L.A.J. Schoenmakers en F. van der Laan, Twynstra Gudde, adviseurs en managers, 2007
16. **Baat bij de politie. Een onderzoek naar de opbrengsten voor burgers van het optreden van de politie**
Marjolein Goderie en Bas Tierolf, m.m.v. Hans Boutellier en Fabian Dekker, Verwey-Jonker Instituut, 2008
17. **Hoeveel wordt het vandaag? Een studie naar de kans op voetbalgeweld en het veiligheidsbeleid bij voetbalwedstrijden**
E.J. van der Torre, R.F.J. Spaaij en E.D. Cachet, COT, 2008
18. **Overbelast? De administratieve belasting van politiemensen bij de afhandeling van jeugdzaken**
Guido Brummelkamp, Michiel Linssen, EIM, Zoetermeer, 2008
19. **Geografische daderprofilering. Een inventarisatie van randvoorwaarden en succesfactoren**
Guido te Brake, Aletta Eikelboom, TNO Defensie en Veiligheid, Soesterberg, 2008
20. **Solosurveillance. Kosten en baten**
S.H. Esselink MSc, drs. J. Broekhuizen en dr. F.M.H.M. Driessen, Bureau Driessen, 2009
21. **Onderzoek naar de mogelijke meerwaarde van AWARE voor de politie. Ervaringen met een nieuwe aanpak van belaging door ex-partners**
Monique Bruinsma, Jolijn van Haaf, Renée Römken en Lenke Balogh, IVA Beleidsonderzoek en Advies, i.s.m. INTERVICT/Universiteit van Tilburg, 2008

